

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наш голос

Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. № 313, липень, 2020

*І ружому навчається,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевченко

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Радіу Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ «Нашому голосу» - 30!
- ❖ «Наш голос»: літературний дискурс із погляду його першого числа
- ❖ Тридцятиріччя всестороннього виявлення української духовності в іномовному середовищі
- ❖ Особистість людини, педагога, письменника
- ❖ Дума як образ екзистенційної драми народу України та самого Шевченка
- ❖ «Дама останнього лицаря» Галини Тарасюк (Рецензія)
- ❖ Українська романістика Румунії: Трилогія Корнелія Ірода «Свято»
- ❖ «Я – тільки непоправний любитель красного писаного слова»
- ❖ Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LVIII)
- ❖ Епопея задунайських козаків (Уривок з драми))
- ❖ Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)
- ❖ Утеча з реалії (Уривок з новели)
- ❖ Християнські читання «Гірчичне зерня» (Оповіді про основи християнського віровчення)

«Нашому голосу» – 30!

30 років тому в липні місяці вийшло у світ перше число літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос». Сьогоднішній ювілей – це гарна нагода проаналізувати зроблене, здійснене, переглянути проекти на майбутнє.

Пригадаємо коротко історію «Нашого голосу». Після заснування в 1990 році при Спілці письменників Румунії «Наш голос» став першим після Грудневої революції літературним журналом в Румунії, що виходив мовою нацменшини, а саме українською. Звичайно, тут треба відмітити, що історію «Нашого голосу» було б несправедливо починати його першим числом, адже були предтечі, як «Літературний додаток» часопису «Новий вік» (сьогодні «Вільне слово»), започаткований у 70-х роках і координований Іваном Ковачем, згодом, у 1980-1989 рр., виходив річний альманах «Обрії» (всього появилось 10 його випусків), координований Миколою Корсюком, і, як висловили сподівання його упорядники, зазначивши у вступній статті до першого випуску: «... що разом із літературним додатком «Нового віку» «Обрії» відчутно сприятимуть розвою української літератури в Румунії шляхом обміну думками, аналізом з позицій вимогливості та об'єктивності й високого художнього смаку (...), встановлять плідний діалог між письменниками й тими, для кого вони творять», обидва видання не тільки стали наслідком підйому української літератури в Румунії, а й створили надійне підґрунтя для її подальшого висхідного розвитку. Таким чином на 1990 рік український літературний процес в Румунії був досить активним, тож заснування українського часопису літературного профілю стало необхідністю.

Першим головним редактором «Нашого голосу» був Михайло Михайлюк, відомий письменник і літературний критик, його заступником – Євген Мигайчук, письменник і добрий знавець редакторської справи, а відповідальним секретарем – Микола Корсюк, не менш відомий письменник і літературознавець.

У 1993 році журнал «Наш голос» перейшов під егіду Союзу українців Румунії.

Відтоді й досьогодні «Наш голос», як, мабуть, кожне видання в цьому світі, зазнавав і злетів, і падінь, його редакційний склад також змінювався, наприклад, ще з 1991 і до 1998 посаду головного редактора займав Микола Корсюк. Також змінювався і

його естетичний вигляд; так, починаючи від 100 числа, часопис почав виходити у журнальному форматі для зручності читання і збирання його в колекції.

Також треба відмітити, що минулого року з метою активнішої популяризації класичної та сучасної української літератури серед мажоритарного населення та інших нацменшин держави був створений румуномовний додаток «Нашого голосу» «Escouri ucraïnene» («Українські відлуння»), основне завдання якого полягало в активній популяризації українського письменництва Румунії, висвітленні літературного життя як нашої громади, так і материкової України, ознайомлення румуномовного читача з культурними цінностями українців. Правильність цього кроку підтвердило й те, що за короткий час «Українські відлуння» завоювали неабияку популярність румуномовної публіки й невдовзі стали окремим повноцінним періодичним виданням.

«Наш голос» завжди був і залишається відкритим для молодих авторів, радо надаючи сторінки для літературних дебютів. У його кузні сформувалося молоде покоління письменників, хоч і не таке численне, як би того хотілося.

Велику роль у популяризації «Нашого голосу», як і всіх інших наших журналів і часописів, стало створення сайту СУР із рубрикою для сурівської періодики. Таким чином, літературний журнал «Наш голос» з невеликим тиражем і обмеженим розповсюдженням у друкованому форматі став доступний читацькій аудиторії всього світу, що відразу стало помітним по редакційній кореспонденції: почали активно надходити відгуки й пропозиції із закордоння, головню з України.

Протягом трьох десятиліть свого існування «Наш голос» був не тільки посередником між письменниками й читачами, він став невід'ємною частиною культурного життя українців Румунії, виразником українського літературного процесу, носієм мови, традицій і звичаїв нашої нацменшини. Це його завдання залишається й надалі пріоритетним. І, як прагнули його засновники, виразивши бажання заголовком програмної статті-звернення у першому числі, «Наш голос» був і залишається «голосом усіх»!

Редакція

«Нашому голосу» – 30!

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

«НАШ ГОЛОС»: ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИСКУРС ІЗ ПОГЛЯДУ ЙОГО ПЕРШОГО ЧИСЛА

Між першим і поточним (313-им) числами журналу «Наш голос» – відстань у тридцять років... А це вже історія, до того ж щедро і промовиста, насичена різноманітними подіями з життя української громади Румунії. Водночас це і сторінки історії українського письменства, яке впродовж десятиліть повноцінно розвивається на теренах цієї європейської країни.

Завдяки місцевій науково-творчій еліті «Наш голос» давно вже став одним із найавторитетніших і найпопулярніших видань українського зарубіжжя. З числа в число журнал послідовно втілює в життя свою творчу програму, основні положення якої чітко задекларовані на шпальтах його першого виходу в світ. Зосібна в головному завданні вимагається наповнювати зміст «Нашого голосу» «словом високохудожнім поезії і прози; вимогливим, безкомпромісним і справедливим критичним словом, яке б давало переконливу відповідь про стан нашої літератури, її здобутки, втрати і перспективи; фаховими статтями про рівень нашого культурного життя як на селі, так і в місті; проблемами, що їх підносять відновлення викладання рідної мови у школах; гостроактуальними репортажами з життя українського населення; розвідками і дослідженнями в галузі етнографії та фольклору; матеріалами, спрямованими на підвищення загального культурного рівня українського населення тощо».

Крім того, тридцятилітній журнал має солідний науковий доробок із питань історії української, румунської і світової літератур, фольклористики й мовознавства. Зрозуміло, україністика – окрема тема публікацій «Нашого голосу», яка розвивалася і розвивається здебільшого завдяки дослідженням науковців Миколи Чередарика, Магдалини Ласло-Куцюк, Дана Хорії Мазілу, Івана Ребошапка, Аспазії і Корнелія Регушів, Івана Робчука, Миколи Павлюка, Олексі Бевки, Вергілія Ріцька, Ірини Люби Горват, Івана Кідешука, Євсебія Фрасенюка і письменників Стеліана Груї (Яцентюка), Степана Ткачука, Михайла Михайлюка, Івана Ковача, Миколи Корсюка, Ірини Мойсей, Михайла Трайсти та багатьох-багатьох інших. Інколи, що вельми показово, ідеї їхніх праць випереджали в часі спостереження учених материкової України, як, приміром, у галузі шевченкознавства.

Найважливіше, що продемонструвало перше число «Нашого голосу», а відтак і наступні випуски – це потужний інтелектуальний потенціал його творців, серед яких – Михайло Михайлюк (головний редактор), Євген Мигайчук (заступник головного редактора), Микола Корсюк (відповідальний секретар), професори Магдалина Ласло-Куцюк, Іван Ребошапка, Дан Хорія Мазілу, письменники Іван Ковач, Корнелій Ірод, Степан Ткачук, Юрій Павліш та ін. Відрадно, що й зараз переважна більшість з них тішить читачів «Нашого голосу» науковими статтями, рецензіями, репортажами, художніми творами й перекладами з інших літератур.

У першому п'ятнадцятиріччі редакційний колектив «Нашого голосу» спочатку очолював Михайло Михайлюк, а згодом – Степан Ткачук. У кожного з них є свої помітні заслуги і перед журналом, і перед його читачами. З 2005 р. на передових позиціях головного редактора «Нашого голосу» надійно стоїть Ірина Мойсей. Зараз їй допомагають досвідчені редактори Іван Ребошапка та Михайло Трайстра, а також редколегія у складі відомих письменників і науковців Івана Арделяна, Корнелія Ірода, Івана Кідешука, Івана Ковача, Миколи Корнищана, Миколи Корсюка, Михайла Михайлюка та Вергілія Ріцька. Заради об'єктивності треба відзначити, що з приходом Ірини Мойсей «Наш голос» якісно змінився як за формою, так і за змістом, зокрема, збільшився його обсяг, стабілізувався режим виходу, виразнішою стала актуальність публікацій, значно підвищився їх мовностилістичний рівень і т. ін. Звичайно, рости є куди, і, як відчувається, команда журналу над цим постійно працює.

Перше число «Нашого голосу» вийшло з благословення і під егідою Спілки письменників Румунії. Тож цілком закономірно, що редакція журналу приймала теплі привітання від своїх побратимів по перу. Так, Фенуш Нягу писав: «Мої друзі, українські письменники Румунії, вирушають завойовувати світ радістю серця. Журнал «Наш голос» буде веселкою, що оповіє наші чарки, підняті за щастя життя, за диво дружби. Люблю вас, друзі». У любові до українців та їхньої культури освідчувався і Георгі Томозей, бо вони, як він підкреслював, «мої брати. Вони – це я». Очевидно, з оцієї щирої опіки Спілки письменників Ру-

«Нашому голосу» – 30!

мунії й розпочиналася дружба «Нашого голосу» із румуномовними майстрами художнього слова, бо вже з першого числа журнал почав активно популяризувати творчість своїх побратимів перекладами на українську мову, про що свідчать інтерпретації Степана Ткачука поезії Мірчі Дінеску. Відтоді жоден випуск «Нашого голосу» не обходиться без перекладів з румунської літератури. І це надзвичайно важливо, адже завдяки таким публікаціям український читач увіходить у чудовий світ румунського слова, від чого культури двох сусідніх народів стають йому ближчими і зрозумілішими.

Відповідно до своєї програми «Наш голос» постійно знайомить читачів з вершинами класичної і сучасної української літератури. У його першому числі вміщено добірку віршів видатної української письменниці Галини Тарасюк, у супровідному слові до якої Магдалина Ласло-Куцюк відзначила: «Вона надзвичайно чутлива і про-никлива, виявляючи співчуття навіть до тих, кого міщанське упередження і моралізаторська вузькість безапеляційно засуджують. Водночас вона пише лаконічно, уміє загострювати і драматизувати ситуацію. Її поезія глибоко жіноча, в той же час глибоко народна в найкращому розумінні слова». Може, саме внаслідок цієї публікації віршів Галини Тарасюк народився грандіозний проект, реалізований Іваном Ковачем спочатку на сторінках «Нашого голосу», а відтак у двотомному виданні під назвою «Сміються, плачуть солов'ї...»: Українська поезія в портретах-просвітленнях», яке у стилістично вишуканій формі популяризує наше письменство від найдавніших часів до сьогодення.

Щоб підкреслити, наскільки «Наш голос» уважний до української класичної літератури, наведу ще один приклад. У 2006 р. студентка Чернівецького університету Ірина Чижевська, учасниця наукових конференцій, організованих Сучавським університетом «Штефан чел Маре» та Союзом українців Румунії, під моїм керівництвом блискуче захистила магістерську роботу «Класики української літератури в публікаціях «Нашого голосу» (1990 – 2005 рр.)» обсягом у 126 сторінок.

Показово, що на сторінках «Нашого голосу» народжуються і реалізуються важливі наукові та видавничі проекти. Приміром, уже не раз писалося про монументальну двотомну працю професора Івана Ребошапки «Сторінки румунської шевченкіани» (2016-2017), яка уривками неодноразово апробувалася в «Нашому голосі». Також багато в чому з публікацій журналу постало видання у двох книгах «Просвіт: Антологія короткої української прози» (2009) авторства Миколи Корсюка. Очевидно, що і з численних подач, які тепер публікує «Наш голос» під назвами «Україніка Бухарестського університету – одна із складових Бухарестського університету» Івана Ребошапки та

Із архівів «НГ»: Делегація Чернівецького національного університету на святкуванні 25-річчя «Нашого голосу» (Борис БУНЧУК, Володимир АНТОФІЙЧУК, Олександр ПОПОВИЧ), 2015 р.

«Українська романістика Румунії» Михайла Трайсти, невдовзі вийдуть окремі книжкові видання, які принесуть велику користь науковцям і широкому читацькому загалу.

Основна увага «Нашого голосу», що цілком зрозуміло, – українська література Румунії, її історія і сьогодення, підсумкові огляди і рецензії на нові видання, дебюти і відгуки на них. Фактично кожен український письменник Румунії, автор окремої книжки, пройшов своїми апробаційними публікаціями через журнал. Годилось би про роль «Нашого голосу» в розвитку українського письменства Румунії написати велику наукову розвідку із залученням архівних матеріалів, спогадів дебютантів і маститих авторів, щоб наочно показати, як творилася одна з найяскравіших сторінок культурно-мистецького життя українського зарубіжжя.

У тому, що числа «Нашого голосу» регулярно виходять у світ – велика заслуга Союзу українців Румунії та його очільника – депутата Миколи Мирослава Петрецького. Його постійна увага і турбота про друковане слово надихає редакторів та авторів українських періодичних видань Румунії на творчість і нові публікації. Свідчення тому – й організовані за його опіки та фінансової підтримки велелюдні наукові форуми «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність» (редактор Ірина Люба Горват), «Українці Румунії – історія, сучасність і перспективи» (редактор Михайло Трайста), круглий стіл «Роль періодики СУР у збереженні української ідентичності» (редактор Іван Гербіл) та ін.

З нагоди 30-річчя «Нашого голосу» від щирого серця вітаю увесь його творчий колектив, а також провід Союзу українців Румунії і всю українську громаду Румунії! Хай нові числа журналу і надалі приносять пізнавальну користь та естетичну насолоду його шанувальникам!

«Нашому голосу» – 30!

Іван РЕБОШАПКА

Тридцятиріччя всестороннього виявлення української духовності в іномовному середовищі

Духовність – містке поняття, що має різні значення й виражає, як кажуть англійські вчені, «various connotations» («різні конотації»). Найзіркішими з-поміж них є два поняття. Одне, відоме у релігійному узусі, використовується на означення внутрішньої релігійності (теології внутрішнього життя), віри, містичного досвіду, «спілкування з Богом» (молитва). Інше поняття *духовності*, сприйняте багатьма вченими, набагато ширше – вважається, що це категорія людського буття чи побуту, який охоплює звичаї, обряди, традиції, що відображають особливості життя конкретного народу, якими виражається людська здатність самостверджуватися і творити культуру. У *духовність* як категорію людського буття/побуту зазвичай органічно входить і релігійність традиційного простолюдю, його моральність. У такому разі *духовність* визначається як соціально-моральна категорія, будучи основою культури народу і прояву людського в людині. Отож, *духовність* є вищим розвитком особистості людини, для якої основним регулятором є людські цінності.

Нелегко досягнути всестороннє багате виявлення української духовності журналом українських письменників Румунії «Наш голос», якому цього місяця сповнюються три десятиріччя плідних доробків. У першому числі «Нашого голосу» за місяць липень 1990 р. його засновники й видавці Михайло Михайлюк, Микола Корсюк, Євген Мигайчук та ін. зізнавалися, що «беруть на себе нелегку відповідальність», наслідки якої були б «зримі й плодотворні у всіх сферах духовного життя» (підкр. н. – *I. P.*) українців Румунії. А ще прагнули вони, щоб журнал став «голосом усіх», тобто голосом українських письменників, викладачів, наукових працівників-україністів, викладачів доуніверситетських навчальних закладів Румунії, учнів і студентів, свідомих українських інтелектуалів, фахове заняття яких не мало зв'язку з україністикою, але яким небайдуже, а, навпаки, мило й дороге було рідне слово. Сподівання ініціаторів-засновників «Нашого голосу» за участю настільки широкого кола співучасників невдовзі збулися, оскільки журнал, дійсно, став «голосом усіх», «ареною вільного вираження і творчого змагання ідей та думок», став змістовним, різнобарвним, цікавим,

захоплюючим і корисним літературно-культурним медіатором як між самими побратимами по перу, так і між ними й літературними критиками, або навіть ширше – між письменниками й читацькою публікою, на його сторінках проводжувалися «круглі столи» з питань розвитку духовності.

Колишній випускник українського відділення Бухарестського університету, потім його викладач, згодом – професор і декан Факультету румунської словесності, член Румунської Академії Дан Хорія Мазілу (1943–2008), який, згідно із його зізнанням, «досить тривалий час брав участь поряд з (іншими) (...) у виробленні журнальних „інструментів“, які «породжують культуру», у самій же назві журналу («Наш голос») «розшифрував зернину гідності. І шляхетної самоповаги. І навіть гордості. Гордості тієї громади (українців Румунії – *I. P.*), яка може себе представляти, уміє представлятися, посідає ті «інструменти», якими можна здійснювати це представлення і вкладати його у певні визначення». Аспекти, співвідносні з питанням самопредставлення, «розшифрованими» Даном Мазілу, трактувалися на сторінках журналу (Іван Ребошапка, «Самобутність української ментальності» // «Наш голос», № 168, 2008; його ж – «Відрадне почуття самоутвердження» // «Наш голос», № 106, 2003; його ж – «Своєрідність утвердження національної ідентичності» // «Наш голос», № 135, 2005; його ж – «Наше етнічне „Я“ і його сприйняття іншими» // «Наш голос», № 151, 2007; його ж – «Грані нацменшинської імагології» // «Наш голос», № 207, 2011). На сторінках «Нашого голосу» оприлюднювались визначальні іпостасі нашої сакральної духовності, вираженої релігійними колядками Буковини, Добруджі (записаними Віргілієм Ріцьком, Людмилою Михалейко та ін.), Мараморошини (записаними Гаврилом Клемпушем, які ще не надруковані; марамороські зразки колядок надрукував отець Юрій Сакалош у збірці «Ясная засвітила зоря»), Банату (записаними Іваном Ребошапкою й надрукованими у збірці «Вінок року» – «Cununa anului», а Іваном Лібером у престижній його збірці з нотами «Дивная новина», яка охоплює зразки зі всіх чотирьох зон проживання українців у Румунії). Вирізнення сакральної складової нашої духовності здій-

«Нашому голосу» – 30!

нювалося й журнальними статтями (Іван Ребошапка, «Величність щорічної обрядової регенерації первовіку» // «Наш голос», № 115-116, 2004; його ж – «Про нас самих же – словами предвічних колядок» // «Наш голос», № 125-126, 2004).

У ряді друкованих колядок у журналі «Наш голос» та в окремих збірниках (Івана Ребошапки, «Ой у саду-винограду», Мирослави Шандро, «Співаночки мої любі», Віргілія Ріцька, «Їхав козак за Дунай», 2005, Івана Кідещука та Кузьми Смаля, «Співай, моя Буковино», у престижній збірці Івана Лібера та Івана Хланти, «Народні пісні українців Банату (Румунія)», 2009) інша сторона нашої духовності була породжена осмотичним «сплавом» сакрального (релігійного) і народного (мирського) (рум. «sacru și profan»).

Осмотичний «сплав» сакрального і мирського, здається, властивий українській духовності взагалі, і він виявляється в різній мірі/«пропорції» різними видами народної творчості. У марамороському різдвяному «Бетлегемі» він – переважаючий, оскільки йде мова про сценічне зображення народження Ісуса Христа, тоді коли у буковинських театральних виставах «Маланки» сакрального елементу немає. У звичаях рокових свят Різдва, Великодня українців Добруджі, оприлюднюваних на сторінках «Нашого голосу» Віргілієм Ріцьком, обі складові духовності наявні майже в однаковій мірі. Приблизна «пропорція» складових духовності українців Добруджі наявна і в обстежених Ріцьком інших святах добруджанців, представлених у «Нашому голосі», а окремо у його двомовній монографії (2017 р.) «Народно-християнські свята українців Добруджі» – «Sărbători popular-creștine ale ucraienilor din Dobrogea».

Окреме, недосліджене ні по цей час, – це питання класифікації колядок. Традиційно здавна узвичаєно поділяти їх на *релігійні* й *світські*. Релігійна сутність перших – зовсім ясна, а в сутності *світських* (переважно гуцульських на Буковині, у Банаті, частково на Мараморощині), друкованих й коментованих на сторінках «Нашого голосу», сакральна їх сторона, окрім приспіву «Ой дай, Боже» (еквівальованого деякими материковими дослідниками із «Ой, Дажбоже», що спростовується відповідним румунським колядковим приспівом «Dă, Doamne»), мотивами ходіння святих за плугом господаря, доглядання його худоби (тематично співвідносне з давньоіндійськими дохристиянськими піснями «Рігведи»), в інших світських колядках сакральна «струя» майже непомітна. Подібний стан справ наявний і в румунських світських колядках. «Вичищення» сакральних елементів (проводжуване у нас до 1989 р., у материкових виданнях – також) органічно вплетених у світські колядки, було рівнознач-

ним руйнуванню їх усталених пісенних моделей, а, по-друге, «ущербленню» іміджу народної духовності. У весільній обрядовості та пісенності, поданих у «Нашому голосі» та у збірниках Івана Ребошапки («Добробок поколінь», – весілля із сучавської Негостини), у працях Віргілія Ріцька («Трилогія життя» – «Trilogia vieții») та Олексі Бевки («Марамороська свальба»), за виїмком мотиву запрошування Матері Божої розпочати весілля (у пісні з банатського Корнуцелу) та мотиву (пісні із сучавської Марицеї) просьби нареченої, направленої рідному батькові подати їй «праву ручку», щоб вратувалася з моря, яке «розігралося в неділю» (= узвичаєний день відбування весілля), який постав внаслідок використання відомої біблійної параболи подання правої руки Ісусом Христом Петрові, весільна обрядовість та пісенність вповні відображає властиві традиційній українській духовності батьківські почуття, їхнє бажання доброї долі наречених та женихові, хвилююче переживання покидання рідного дому, а то й емпатії (як у пісні з Марицеї) до нареченої-сироти, яку споряджають до шлюбу не рідні батько й мати, а ... «чужі люди». Подібний реєстр почувань наявний також у сімейно-побутових українських баладах.

Поняття *духовність*, взагалі, визначає всю сукупність ідей та почуттів, характерних певному народові з точки зору духовного життя та специфіки його культури. Іншими словами, *духовність* народу охоплює всі його інтелектуальні здібності/спроможності, його розсудливість, свідомість, спосіб мислення та сприйняття, його дотепність, іронію та ін. Таке значення української духовності випромінюється з народних прислів'їв та приказок, друкованих у «Нашому голосі», наприклад, Миколою Олексюком, буковинських їх зразків – у збірці Дениса Онищука «Народ скаже – як зав'яже», марамороських – у збірках Олексі Бевки «Нема правди без приповідки» (1984) та «Бережи і гадкуй» (2006), добруджанських – у збірці Віргілія Ріцька «Скільки світу – стільки й дива». При ретельному їх розгляді виявляється, що вони – це справжня народна духовна енциклопедія, яка мовними регіональними засобами (буковинськими, марамороськими, добруджанськими) виражає духовний світ їх творців з точки зору соціального стану, етики, моралі, знань, умінь та досвіду, доброї вдачі та пороків і вад характеру людини, родинних стосунків, дружби тощо.

Створена далекими пращурами, усно передавана у постійному збагачуванні прадідам, дідам, далі нашим батькам, рідномовна духовність була успадкована нами непошкодженою і «нерозчиненою» в іномовному середовищі, в якому, щоправда, її іміджу добавились запозичені новітні елементи.

(Продовження на 8 с.)

«Нашому голосу» – 30!

Тридцятиріччя всестороннього виявлення української духовності в іномовному середовищі

(Продовження з 7 с.)

Підживлювальні корені традиційної української усної духовності в нових післявоєнних роках внаслідок розвитку рідномовної писаної культури й літератури почали додавати нашій духовності суцвітні оздобы, і вона, духовність, перефразовуючи Дана Хорію Мазілу, який як румун-outsider належно сприймав її національну українську своєрідність, гідно представляла її творців, уміла представляти їх, підкреслював він, в іномовному середовищі.

Видозмінюючись в умовах постання молодшої української літератури Румунії [коли тривалий час пропагувався атеїзм], наша духовність була позбавлена її релігійної складової, яка аж після «відлиги» 1989 року почала з'являтися у віршах Юрія Павліша, значно вагомніше в друкованих у «Нашому голосі» Ткачукових релігійних нотаціях-«Карбах», а головню у його віршах, присвячених Діві Марії, які появилися у «Нашому голосі», а згодом у масивному окремому томі автора.

Переважаючи ж мирська складова української духовності, видозмінено представлені новою нашою українською літературою, сприяє виявленню людських поступів у ключових моментах історії Румунії-батьківщини й українців, наприклад, у романі М. Небиляка «Любов до ближнього», поступів людей у нових післявоєнних роках, наприклад, у збірці І. Федька «По новому шляху». Складні, інколи навіть щемкі душевні переживання схоплені у прозових творах І. Ковача та Миколи Корсюка. А збірка прозових творів Михайла Гафії Трайсти «Гуцульська душа» уже своєю назвою сугерує відображення душевних переживань зазвичай традиційних часів. Крізь інтелектуальну призму зображено українську духовність наших одногромадян теперішнього часу в романі М. Михайлюка «Міст без поруччя». Темі післявоєнного лихолітнього періоду присвячений зокрема твір Ст. Ткачука «Нічия пора», в якому схоплені й тогочасно посталі аспекти духовності. Набагато ширше й різноманітніше духовність відображено у прозі Ю. Лукана, але незрівнянно повніше й детальніше та проникливіше – у прозі корифея цього жанру Корнелія Ірода, зокрема у його романі-трилогії «Свято» (невдовзі буде тетралогія, четвертий том твору – уже фрагментарно друкується на сторінках «Нашого голосу»), який прагне, й таки є достовірною суспільно-історичною художньою хронікою переломного моменту історії Румунії, що охоплює передвоєнний/«передоденний» недовгий період і післявоєнний, значно довший, що віддзеркалює посталі зміни в житті

суспільства, включно й колективізації сільського господарства, офіційно оголошеної як завершеної 1962 р. У хроніці Корнелія Ірода майстерно схоплено психологію героїв чи еволюцію або, точніше, інволюцію-відставання від традиційної південнобуковинської української духовності й набування нею чимраз помітнішої її пристосовницької сутності у почергових нових суспільних моментах, як це відзначається у недавніх дослідженнях Тамари Носенко, друкованих у «Нашому голосі», та у документованому представленні Михайла Гафії Трайсти, друкованому теж у журналі. Детальніше висвітлення вияву української духовності творами наших письменників заслуговує належної уваги, чим хтось з-поміж нас, може, займеться.

Слід відзначити аспект збагачення та увиразнення своєрідності етнічного «Я» нашої сучасної духовності «діалогом» з іномовним середовищем шляхом румунських перекладів з української літератури, здійснюваних Стеліаном Ґруєю, Даном Хорією Мазілу, Іваном Ребошапкою, Степаном Ткачуком, Іваном Ковачем, Євсебієм Фрасинюком, Михайлом Гафією Трайстою, і навпаки, українських перекладів з румунської літератури, здійснюваних Михайлом Михайлюком, Миколою Корсюком, Іриною Мойсей й іншими, шляхом друкування у «Нашому голосі» статей Івана Ребошапки про українське сприйняття/рецепцію класиків румунської літератури, зокрема Міхая Емінеску, шляхом оприлюднення в журналі Стеліаном Ґруєю, Магдаліною Куцук, Даном Хорією Мазілу, Михайлом Михайлюком, Миколою Корсюком, Іваном Ребошапкою, Євсебієм Фрасинюком, Іваном Кідешуком, Іриною Мойсей, Михайлом Гафією Трайстою й іншими аспектів духовності українських материкових письменників, зокрема Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, Ольги Кобилянської й інших. Певне поповнення іміджу нашої сучасної духовності інтелектуального середовища додає, може, серія статей Івана Ребошапки рубрики журналу «Перлини всесвітньої літератури», у багатьох з яких наводяться співзвучності з материковою українською літературою, в окремих статтях – і з румунською літературою.

Значну, вирішальну роль у вираженні української духовності відіграє використовувана письменниками мова. Мовою творів Ольги Кобилянської та, зокрема, Т. Шевченка зайнявся у кількох статтях Іван Робчук. Функцію ж мови у зображенні духовності потрактовано, наприклад, у статтях Ірини Мойсей «Сила слова» («Наш голос», № 101-102, 2002 р.) і «Художнє перевтілення життєвої правди» («Наш голос», № 142, 2006 р.) та Івана Ребошапки у статтях «Мова художньої літератури» («Наш голос», № 194-195) і «Межі живопису і поезії» («Наш голос», № 144, 2006 р.).

«Нашому голосу» – 30!

Із глибокою шаною до всіх, хто доклав зусиль для створення літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос» подаємо до уваги читачів передовицю першого його числа, оскільки основні ідеї, програмні завдання й цілі, визначені у ній засновниками журналу, залишаються не менш актуальними й сьогодні.

ГОЛОС УСІХ

Починаючи видавати місячний літературно-культурний журнал – перший журнал такого профілю в історії української національної меншості Румунії, – знаємо, що беремо на себе нелегку відповідальність, наслідки якої бажаємо, щоб були зримі й плодотворні у всіх сферах нашого духовного життя. Адже після десятиліть нерівної боротьби за національне вижиття, збереження рідної мови й культури, літератури, коли вже здавалося, що наше духовне життя зійде на животіння, бо воно поступово втрачало снагу, творчі сили й навіть свій ґрунт та коріння, завдяки грудневій революції маємо несподіваний і рідкісний шанс його всебічного відродження. Надолужити, поки не пізно, втрачене, підготувати новий його розгін – ось найперше завдання усіх наших здорових сил, в першу чергу письменників, інтелігенції, людей доброї волі, котрі в темні роки диктатури не давали погаснути національній свідомості.

Мати такий журнал – багаторічна мрія тих, що творять літературу, трудяться на ниві культури, людей, яким дороге рідне слово. Спроби мати періодичне видання, яке було б «ареною» вільного вираження і творчого змагання ідей та думок, друкування літературної продукції, її обговорення та спрямування в русло вимогливості і якості, існували й раніше. На першій порі, коли наша література тільки зароджувалася, виходив «Культурний поради́ник». Він припинив своє недовге існування років тридцять тому, так і не зумівши стати активним чинником нашого духовного життя – надто ще кволі були літературні голоси, мало було людей, котрі б твердо стояли на сторожі рідного слова і національної духовності. Пізніше, коли в українську літературу в Румунії у сімдесяті роки прийшло найталановитіше досі молоде письменницьке покоління, при газеті «Новий вік» (тепер «Вільне слово») почав виходити «Літературний додаток», згуртувавши навколо себе письменників старшого і молодшого покоління, інших творців. Разом з літстудією та альманахом «Обрії» цей додаток сприяв активному літературно-культурному життю, динамізуючи й мобілізуючи наші творчі

сили. Але й він «прожив» лише кілька років, будучи скасований тими, кому не на руку був розвиток нашої літератури та культури. Перестала діяти й літстудія, і тільки «Обрії» та книги, що виходять у видавництві «Критеріон», друкованим словом підтримували творчий дух, хоча нового поповнення поетів і прозаїків, критиків, літературознавців з кожним роком ставало все менше й менше. Та ось Спілка письменників Румунії в умовах рівноправності та демократії дала нам журнал «Наш голос». Як кажуть, краще пізніше, ніж ніколи. Та мати журнал – ще далеко не все. Це тільки початок. Щомісяця його шістнадцять сторінок треба заповнювати словом, але не будь-яким. Словом високохудожнім поезії та прози; вимогливим, безкомпромісним і справедливим критичним словом, яке б давало переконливу відповідь про стан нашої літератури, її здобутки, втрати й перспективи; фаховими статтями про рівень нашого культурного життя як на селі, так і в місті; проблемами, що їх підносить відновлення викладання рідної мови у школах; гостроактуальними репортажами з життя українського населення; розвідками й дослідженнями у галузі етнографії та фольклору; матеріалами, спрямованими на підвищення загального культурного рівня українського населення тощо.

Отже, журнал ставить собі за мету бути публікацією широкого проблемного, тематичного і жанрового охоплення, залучаючи до співробітництва, крім літераторів, всіх тих, хто бажає і може зробити свій внесок у розвій нашого духовного життя. Їх голоси повинні стати співзвучні в цій благородній справі. Водночас журнал знайомитиме читачів з вершинами класичної та сучасної української літератури, румунської, світової. Належну увагу приділятиме також життю та діяльності українців з усього світу. Намагатиметься мати на своїх сторінках співробітників з України та діаспори.

Тільки подолавши інертність у нашому мисленні й діях, спільними зусиллями, творчим натхненням і усвідомленням спільної відповідальності зможемо досягти намічених цілей.

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають

Із 30-річчям, «Наш голос»!

Сердечно вітаю редакційний колектив, усіх співробітників і читачів літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос» з нагоди 30-х роковин виходу його першого номера.

Перш за все хочу підкреслити значущість для української громади Румунії появи на світ україномовного літературного журналу в той складний післяреволюційний період, коли українці та інші меншини нарешті отримали можливість висловлюватися вільно на рідній мові, розвивати столітні духовні й культурні надбання своєї етнічної спільноти, утверджувати свою ідентичність. Заснування українського літературного журналу в 1990 році завдячується, в першу чергу, українській еліті: письменникам і науковцям, освітянам і представникам інтелігенції інших професій, які ще до грудневих подій '89-го, морально і духовно гуртувалися довкола часопису «Новий вік» (сьогодні «Вільне слово»).

Створений при Спілці письменників Румунії журнал «Наш голос» у 1993 році перейшов під егіду Союзу українців Румунії. Спочатку його очолював письменник і літературний критик Михайло Михайлюк, згодом – письменник і літературознавець Микола Корсюк, сьогодні редакцію очолює письменниця Ірина Мойсей.

Протягом 30-річної діяльності «Наш голос» на своїх сторінках ніс до читачів оригінальні твори українських письменників як Румунії, так і України й діаспори, літературно-критичні матеріали, фольклорні дослідження, висвітлював важливі для нашої спільноти літературно-культурні події, друкував переклади з румунської літератури, прокладаючи, таким чином, ще один міст між двома культурами – українською і румунською.

Щира вдячність тим, хто й нині трудиться на ниві українського слова і друкує на сторінках «Нашого голосу»: Михайлові Михайлюку, Іванові Ковачу, Миколі Корсюку, Іванові Ребошапці, Корнелію Іроду, Володимирові Антофійчуку, Іванові Кідещуку, Євсєбію Фрасинюку, Віргілію Ріцьку, Ірині Мойсей, Миколі Корнищану, Михайлові Трайсті та ін.; і глибока шана тим, які активно друкували свої творчі й наукові доробки на сторінках журналу, але назаавжди покинули цей світ, залишивши вагомий слід в українській літературі Румунії: Магдалині Ласло-Куцюк, Стеліану Ґруї-Яцентюку, Євгенові Мигайчуку, Степанові Ткачуку, Корнелію Регушу та ін.

З нагоди 30-річчя хочу побажати працівникам журналу «Наш голос» багато здоров'я, величезних творчих успіхів, а вісім тим, котрі друкуються на його сторінках, невичерпного натхнення!

З повагою

голова Союзу українців Румунії,

депутат **Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ**

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають

Шановні друзі!

Від імені письменників Львова щиро вітаю часопис «НАШ ГОЛОС» з 30-літтям!

Ваш часопис – приклад того, як слід жити і боротись в нелегких умовах відчуження і неохоти до читання, занепаду духовності і обміління високих людських почуттів. Ви зуміли вистояти у хвилі розпачу та зневіри. За це – честь вам і хвала! Нині ваш голос чути скрізь, де живуть українці!

Щиро вітаю тих, хто причетний до творення часопису! Нелегка праця редакторів, верстальників, дизайнерів залишається як правило непомітною. Зате відразу видно, яке «обличчя» набуває видання завдяки їхнім зусиллям.

Знайте – ви є тим життєдайним джерелом, з якого спрагла українська душа може почерпнути глибину українського слова, української думки, історичної правди, доторкнутись до традицій нашого народу.

«НАШ ГОЛОС» – це насамперед скеля українства посеред моря чужинецького!

Як Господь шукав двох-трьох праведників, аби задля них не знищувати міста, так і ви, шановні наші українські брати та сестри, шукайте і знаходьте своїх читачів.

Хай від потічка розливається море народне, де панує український дух. Дух вольності і сили!

З повагою

Голова Львівської організації

Національної Спілки Письменників України

Ігор ГУРГУЛА

Головному редактору
журналу «Наш голос»
Ірині Мойсей

Шановна пані Мойсей,

Від імені Посольства України в Румунії та від мене особисто прийміть щирі вітання з нагоди 30-річчя від дня заснування літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос».

Ваш журнал знайомить своїх читачів із оригінальними творами українських письменників Румунії, нашої діаспори та України. Особливу цінність «Наш голос» представляє для письменників та поетів-початківців, які дебютують на сторінках видання.

Висловлюю вдячність за висвітлення життя українців в Румунії та світі, а також за вагомий внесок у збереженні та розвитку української етнічної, мовної та культурної ідентичності в Румунії.

Бажаю Вам і всім співробітникам редакції міцного здоров'я, щастя, родинного тепла, миру, любові, творчих успіхів, неохитності у досягненні задумів та планів, цікавих подій, великих тиражів і відданих читачів.

З повагою

Посол

Олександр БАНЬКОВ

Щиросердечно вітаю свій улюблений часопис «НАШ ГОЛОС» із ювілеєм – іще таким юним, зате грандіозним великими справами-діяннями!! Адже дивом дивуєшся, як його отцям-творцям вдалося за 30 коротких земних років створити для української літератури стільки прекрасного, доброго, мудрого і вічного, що й у 300 літ не втиснеш! Досі не меркне в моїй душі радісне свято: моєї першої поетичної публікації з передмовою незабутньої Магдалени Ласло-Куцук у №1 журналу за 1990 рік. О! Для мене це було справді світове визнання! Як і кожна подальша публікація у часописі з такою геніальною об'єднавчо-двоєдиною символічно-сакральною для всіх творчих українців назвою: НАШ ГОЛОС!

МНОГАЯ БЛАГАЯ ЛІТА ТОБІ, «НАШ ГОЛОСЕ», лунати-панувати над білим світом, доносячи до Господа безсмертне УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО!!! Честь і хвала, подяка і низький уклін ТВОЇМ ТВОРЦЯМ!!!!!!

Щиро

Галина ТАРАСЮК, Київ, Україна. Липень 2020 р.

Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають • Нас вітають**Хай буде гарною дорога «Нашого голосу!»**

Літературно-культурний журнал «Наш голос» з'явився три десятиліття тому. Це вже вік, це вже присутність. Він містить усталені рубрики, апробовані престижними підписами, публікує переклади на українську мову, пропонує сторінки молодим письменникам, які інакше не мали б шансу на літературну кар'єру.

Він живе, дихає словом, займає своє місце в історії української та румунської культур.

Але, мабуть, перш за все, він дає нам урок толерантності, доброзичливості, спілкуванню. У ці неспокійні часи занадто багато вчать нас ненавидіти одне одного, розділяють за різними ознаками: соціальними, партійними, етнічними, віковими. У будь-який час, у будь-якому випадку просто ненавидіти одне одного, щоб нас легше було загнудати, згідно з загальновідомим принципом – *divide et impera* (розділяй і володарюй), – який вповні відповідає сьогоденню.

Що ж, у такому світі мої друзі, україномовні письменники, створили журнал проти ненависті, для порятунку через літературу, через красу. Ось чому важливий цей їхній жест.

У тридцяті роковини «Нашого голосу», я бажаю їм процвітання, літературних успіхів і збереження святості цього почуття спілкування, спілкування, яке вони виховують.

На многії літа!

Ніколає Дан ФРУНТЕЛАТЕ

Головному редакторові журналу «Наш голос»
пані Ірині Мойсей

Шановна пані Ірино! Вітаю весь колектив «Нашого голосу» з 30-річним ювілеєм. Ваш журнал здійснює високу і почесну місію: несе в широкі кола румунських та українських читачів слово українськомовних письменників Румунії, творчість видатних майстрів красномовства України, плекає в українців вашої країни любов до рідної мови, літератури, культури. Впродовж свого існування часопис значно розширив тематичні обрії, ґрунтовно підняв науковий рівень публікацій, якісно збагатився іменами авторів, чимало з яких є відомими науковцями, письменниками, зацікавленими дослідниками. Для мене особисто є великою честю виступати на його сторінках, адже «Наш голос» став престижним виданням, відомим не лише в Румунії. З нагоди цієї знаменної дати бажаю творчому колективу журналу плідних успіхів у роботі, нових звершень на ниві поширення культури української нації у світі. Хай гідно лунає наш український голос на художніх теренах XXI століття!

З повагою
Тамара НОСЕНКО, м. Київ

Марія ОПРИШАН

НАШ ГОЛОС

Тридцять літ – вже є нам що числити, –
Відколи „Наш голос” залунав,
І усіх, хто любить рідне слово,
Він в одну родину об'єднав.

На його сторінках друкувались
Наші казки проза і вірші.
Українці в ньому пізнавались,
З ним співали радісні пісні.

Хай звучить „Наш голос” і надалі
Хай летить в далекії краї,
Щоб вкраїнці світу упізнали,
Як співають наші солов'ї.

Тож на многая літа, „Наш голос”!
Щоб лунав ти аж до ста років,
Й наші правнуки тебе читали,
І щоб увесь світ ти облетів.

Володимир АНТОФІЙЧУК

ОСОБИСТІСТЬ ЛЮДИНИ, ПЕДАГОГА, ПИСЬМЕННИКА

ДО 75-РІЧЧЯ ІВАНА КІДЕШУКА*(Продовження з № 3012)*

Педагогічна іпостась Івана Кідешука завжди прямувала поряд із науковою і літературною. Пізнаючи свій край в усіх аспектах його буття, осмислюючи різні джерела, які стосуються історії і культури Буковини, він зарекомендував себе як ретельний дослідник, добившись помітних успіхів у гуманітарній галузі, зокрема, у фольклористиці. Народні твори почав збирати ще студентом, особливо полюблив гумор. Тоді ж на румунсько-українському матеріалі написав і першу наукову роботу «Анекдоти протесту», яку високо оцінив викладач літератури і критик Михайл Йордаке.

Усна народна творчість, передусім пісенна, завжди була і залишається для Івана Кідешука визначальною ознакою національної самобутності, своєрідним маніфестом волелюбних прагнень народу і соціальної справедливості, головним засобом у передачі від покоління до покоління менталітету, морально-етичних і звичаєво-побутових норм. Тому він ніби чекав сприятливої нагоди, щоби вдруге звернутися до фольклорних джерел. І вона, ця терпляче очікувана мить, настала, коли до Сучавського повіту завітали освітяни Вижницького району Чернівецької області. Очільник української делегації, відомий просвітянський діяч і тодішній депутат Чернівецької обласної ради Дмитро Никифоряк, зачарований народними піснями у виконанні учнів українських сіл Сучавщини, порадив записати, покласти на ноти і видати ті перлини народної творчості. Іван Кідешук радо підтримав цю пропозицію. Йому на допомогу з України прибув фольклорист-етномузиколог і композитор Кузьма Смаль (1935-2012), який уже мав великий досвід збирання народних пісень у різних регіонах України.

Діяльність Івана Кідешука – яскравий і переконливий приклад того, як культурницькі традиції рідного села, зокрема усна народна творчість, можуть стати органічною часткою світу дослідника й письменника. Адже місцевий фольклорний репертуар надзвичайно щедрий як з погляду тематичної своєрідності, так і жанрової різноманітності, що, зрештою, підтверджує

збірник «Пісенні скарби Негостини» (Чернівці, 2006), виданий ним у співпраці із Кузьмою Смалем за фінансової підтримки Чернівецької обласної державної адміністрації в особі її голови Миколи Ткача.

Теоретико-практичною підмогою Іванові Кідешуку та Кузьмі Смалю послужили записи негостинських пісень, здійснені їхніми попередниками – Іваном Абрам'юком та Іваном Ребошапкою.

Професор Іван Абрам'юк (1907-1970) у 1928-1932 роках від своєї сестри Параски записав у Негостині понад 80 зразків пісенного фольклору, серед яких – пісні соціально-побутові, весільні, рекрутські, жартівливі, любовні та ін. Отже, Іван Абрам'юк – перший збирач і дослідник негостинського фольклору. У своїй науковій діяльності він незмінно дотримувався принципу, за яким із розрізнених фактів, припалих пилом минушини, прагнув створити достовірний образ рідного села, скласти його більш-менш докладну історію, описати звичаї, обряди, побут тощо¹.

Записи негостинських пісень Івана Абрам'юка врахував професор Іван Ребошапка, упорядковуючи фольклорний збірник «Доробок поколінь» (1972). До нього увійшли майже 40 нових співанок, 18 з них опубліковано із нотами. «Маючи Абрам'юкові записи, – згадував учений, – я замислив здійснити своєрідний експеримент, щоб побачити, в якій мірі та в якому стані «дожили» в Негостині раніше записані пісні, які зміни постали в місцевому репертуарі тощо, провівши в 1972 році друге «зондування» (правда, далеко не вичерпне, на превеликий жаль) тамтешньої пісенної традиції. Результати навіть цього неповного «зондування» виявились надто задовільними: мені вдалося заново записати майже всі пісні Параски Абрам'юк»². Значення «зондування» іменитого вченого-фольклориста полягає не тільки в тому, що завдяки йому зафіксовано старі і нові пісенні зразки Негостини, а й у тому, що на основі його теоретичних узагальнень розроблено оригінальну методику дослідження народної творчості одного села чи й цілого регіону³.

(Продовження на 14 с.)

¹ Див.: Dialog intercultural. Міжкультурний діалог: Негостинський фольклорний збірник / Вступ і впорядкування Івана Кідешука. – Iași: Tipo Moldova, 2008. – С. 27 – 280.

² Ребошапка І. Всесвіт усного і писаного слова. – Бухарест: RCR EDITORIAL, 2010. – С. 330.

³ Див. докладніше про це: Ребошапка І. Всесвіт усного і писаного слова. – Бухарест: RCR EDITORIAL, 2010. – С. 329 – 337.

ОСОБИСТІСТЬ ЛЮДИНИ, ПЕДАГОГА, ПИСЬМЕННИКА

(Продовження з 13 с.)

Її суть полягає в тому, що на підставі фольклорних записів, здійснених у 1928-1932, 1972 та 2006 роках різними поколіннями фольклористів, можна робити порівняльні зрізи щодо основного репертуару та його втрат і набутоків у плині майже восьми десятиліть, динаміки, текстових змін, варіативності, збереженості тих чи тих одиниць народних пісень, що побутували і побутують на теренах цього славетного південнобуковинського села.

До збірника «Пісенні скарби Негостини», упорядкованого Іваном Кідешуком та Кузьмою Смалем і спорядженого трьома передмовами, увійшло 140 зразків різних жанрів: колядок і щедрівок, весільних, соціально-побутових і родинно-побутових пісень, баладіколомийоктощо. На основі ретельного дослідження його укладачі-дослідники встановили, що народні пісні Негостини як за текстовими, так і мелодійними особливостями близькі до аналогічних фольклорних жанрів, які побутують на території Глибоцького та Сторожинецького районів Чернівецької області. Однак у багатьох негостинських піснях помітний вплив поетики румунського фольклору, зокрема тих мелодійних компонентів, які характерні для дойн.

За тим же принципом, що й «Пісенні скарби Негостини», невтомними збирачами народних перлин укладено й видано інші фольклорні пісенники – «Буковино, рідний краю» (Чернівці, 2008), «Співай моя, Буковино» (Бухарест, 2009) та «Нема краю тихому Дунаю» (Бухарест, 2015). Під час своїх фольклорних експедицій Іван Кідешук та Кузьма Смалі прагнули насамперед виявити ті тексти або їх варіанти, які ще не фіксувалися дослідниками. Так, у передмові до збірника «Співай, моя Буковино» Іван Кідешук на-

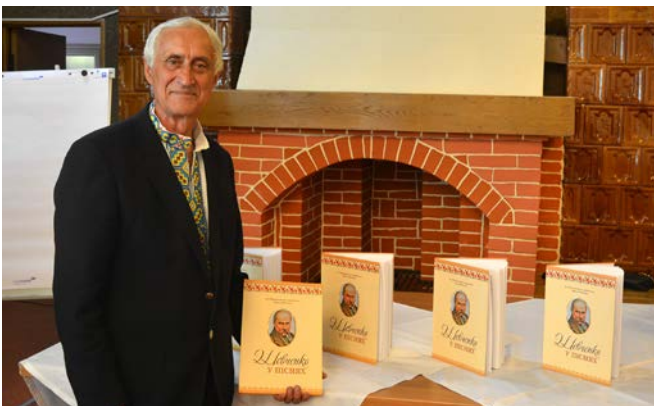
голошує, що до видання залучено «нові варіанти чи ще недруковані народні твори (всього 106 пісень), щоб поновити народну скарбницю перлинами, новозібраними в селі Негостина – колиці української пісенної культури Буковини, подарувавши шанувальникам українського мелосу пісенник «Співай, моя Буковино», де до всіх пісень подаються нотні записи»⁴. У процитованому якраз і полягає основне значення не тільки збірника «Співай, моя Буковино», а й усіх п'яти фольклорних пісенників, упорядкованих і виданих Іваном Кідешуком та Кузьмою Смалем.

На жаль, з відходом Кузьми Смалі 3 квітня 2012 р. робота над збиранням, упорядкуванням і виданням української народнопісенної творчості Румунії призупинилася, позаяк було втрачено рідкісного таланту музикознавця, який здійснював нотації мелодій. Але з приходом чернівецького композитора Андрія Плішки (1944-2014) проблема швидко розв'язалася, внаслідок чого було підготовано до друку й опубліковано за фінансування Союзу українців Румунії збірник «Шевченко у піснях» (Сучава, 2014) з передмовою Івана Кідешука «Слово-пісню Шевченка тільки серцем слухаєш». У виданні вміщено пісні на слова Тараса Шевченка, а також народні та авторські пісні про нього.

Надзвичайно важливо, що окремим розділом у збірнику представлено одинадцять пісень негостинського поета і композитора Михайла Волощука. В одній з них співається:

Шевченкові дороги ведуть і в Негостину,
Біля його статуї дзвенять пісні Дніпра.
Він тут живе щасливо, він має тут родину,
І шану негостинців, й поклін всього села.

(Продовження на 21 с.)

Презентація збірника «Шевченко у піснях». Сучава, 2 травня 2015 р. Фото Володимира Антофійчука

⁴ Кідешук І. Чарівний голос рідної пісні // Співай, моя Буковино: Українські народні пісні Південної Буковини / Записали Кузьма Смалі та Іван Кідешук. Нотація мелодій та упорядкування Кузьми Смалі. – Бухарест: RCR-Editorial, 2009. – С. 6.

Іван КІДЕЩУК

ДУМА ЯК ОБРАЗ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ДРАМИ НАРОДУ УКРАЇНИ ТА САМОГО ШЕВЧЕНКА ПОЕМА «НЕВОЛЬНИК» («СЛІПІЙ») – 1845 р.

За думою дума роєм вилітає,
Одна давить серце, друга роздирає,
А третя тихо, тихесенько плаче
У самому серці, може, й Бог не бачить.
Кому ж її покажу я,
І хто тую мову
Привітає, угадає
Великеє слово?
Всі оглухли – похилились
В кайданах... байдуже...
Ти смієшся, а я плачу,
Великий мій друже.
А що вродить з того плачу?
Богилова, брате...
(«Гоголю», 30 грудня 1844 р.)

Фольклорний жанр думи на Україні був дуже поширеним між кобзарями – народними співцями історичної пам'яті українського народу, які оспівували життя, людей, родинно-побутові звичаї та історичні події, особливо приділяючи увагу героїчним подвигам легендарних ватажків козацтва, отаманів та гетьманів Запорізької Січі, що боролись за волю й незалежність земель України, на які постійно зазіхали сусіди з усіх сторін світу ще від занепаду могутньої держави Київської Русі (1240 р.), яку знищили монголо-татарські загарбники. Коли піднялася Галицько-Волинська держава, постійні напади татарів дозволили Польщі завоювати її і зупинити державотворення на Руських теренах (1349 р.), аж поки не зросли в захисній боротьбі герої славної козащини величній Гетьманщини з її апогеєм – періодом гетьманування людини з європейським світоглядом Богданом Хмельницьким, який мріяв створити незалежну державу на теренах Черкащини зі столицею в Чигирині, місті, яке на той час мало Магдебурзьке право. На жаль, народну надію на українську незалежну Гетьманську державу знову зірвали Росія, Польща й Туреччина походами (1677-1678 рр.), сплюндрували навіть могилу гетьмана Богдана у Суботіві і залишили Московщині домінацію над Україною за рішенням Переяславської ради (1654 р), коли за дозволом гетьмана Росія та Україна об'єдналися.

Треба відмітити, що з початку XV століття великі, переважно історичні події, які мали вирішальний вплив на долю народу, були оспівані ліро-епічними

піснями-думами устами кобзарів, які завжди були між людьми, не раз були свідками подій на полях нескінченних боїв, щоб сіяти Боже слово на захист людяності, правди, волі й незалежності (див. думи про турецькі і татарські напади «Козак Голота», «Маруся Богуславка», «Самійло Кішка», «Похід Серп'яги», «Плач невільника в турецькій неволі», «Втеча трьох братів з Азова» тощо). Останні три думи послужили Шевченкові у створенні героїчних образів однойменних поем «Гамалія» та «Іван Підкова», а інші народні герої та мотиви дум постають у творах ліро-епічної структури як духовні колонії віри й надії на кращу долю своїх земляків, серед яких зріс, будучи кріпаком, і долею яких переймався навіть тоді, коли уже став вільною людиною, поетом і художником, випускником Петербурзької академії мистецтв, як зізнається, звертаючись твором «Гоголю» до славного співвітчизника і генія російської літератури: «За думою дума роєм вилітає,/ Одна давить серце, друга роздирає,/ А третя тихо, тихесенько плаче/ У самому серці, може, й Бог не бачить». Отож думи про лиху долю України «роєм» налітають і відгукуються найбільшим болем у серці й душі поета, болем національної скорботи закріпаченого люду, болем через неміч: «А що вродить з того плачу?/ Богилова, брате...», бо з плачу не виросте борець за волю, а тільки «богилова», тобто бур'ян, – іронізує поет. Цю ж тему він продовжує в антиімперській poemі «Кавказ» (1845 р.), розмірковуючи над горем, приниженнями народу від утисків панських та царських сатрапів в образі орла-кровопивця, що розбиває ніч і день серце Прометея – символу волі народів, яку ніколи не можна закувати: «Розбиває та не вип'є/Живущої крові, –/ Воно знову оживає/ І сміється знову», – запевняє Шевченко, засуджуючи бездіяльність і пасивність пригнобленого люду, переконаний, що народна сила та воля Божа – вічні й непереможні! Під міфічним образом Прометея поет має на увазі кавказькі народи і своїх побратимів в боротьбі за волю і кращу долю, для яких засіває свої думи «Мов лютее горе/ – нехай ростуть».

Літературні думи Шевченка, як і народні, висловлюють найщиріші й найвірніші думки, вони сприяють тому, щоб народ шанував і посмертно своїх героїв, оцінював події, становище і вчинки людей в тих чи інших умовах.

(Продовження на 16 с.)

ДУМА ЯК ОБРАЗ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ДРАМИ НАРОДУ УКРАЇНИ ТА САМОГО ШЕВЧЕНКА ПОЕМА «НЕВОЛЬНИК» («СПІЙ») – 1845 р.

(Продовження з 15 с.)

Ще за дружинних і княжих часів (XIV-XV ст.) були звичні плачі-голосіння, – як хронологічно класифікує Драгоманов, – потім народилась «поезія козацького віку» (XVI – середина XVIII ст.), далі «Пісні віку гайдамацького» (II-а половина XVIII ст.) та «Пісні віку рекрутського і кріпацького» і «Пісні про волю» (кінець XVIII – I-а половина XIX ст.). Український етнограф, фольклорист, композитор і музикознавець Філарет Колесса пропонує іншу класифікацію дум про боротьбу з татарами і турками, розділяючи їх на 5 тематичних груп: думи про турецьку неволю; думи про лицарську смерть козака; думи про щасливий вихід козаків із небезпеки та повернення з воєнного походу й поділ здобичі; думи про Хмельниччину; думи без історичного підкладу з виразною моралізаторською тенденцією. А сучасна класифікація виділяє три типи дум: думи про героїчну боротьбу українського народу проти турецько-татарських загарбників та про турецьку неволю (XIV-XV ст. – рання козацька доба); думи про героїчну боротьбу українського народу проти національного поневолення (XVI – початок XVII ст. – доба Хмельниччини і Гетьманщини); соціально-побутові думи (кінець XVI ст. – період Руїни, політичного занепаду).

Національний геній України обрав елегантний стиль дум або мотив плачів-голосіння як програмну течію до свого «Кобзаря», тому що неволя його закріпачених земляків була осмотично пов'язана з його власним серцем і душею, від раннього дитинства він був круглим сиротою, а від народження до молодих літ – кріпаком. Тож всі муки й приниження своїх обездолених побратимів переносив сам.

Перший «Кобзар» (1840 р.) Шевченка уже містить програмні думи у творах: «Катерина» (про обездолену дівчину, зражену москалем), «Думка» (рефлексії про несповнену любов) «Тарасова ніч» (про криваву боротьбу козаків і гайдамаків за волю проти Польщі). У перший рік волі він створив невмирущий образ кобзаря Перебенді – автора і носія дум, – який з Богом розмовляв молитвами на могилі («Перебендя»), твір про турецьку неволю козаків («Іван Підкова»); поема про Коліївщину (1768-1769 рр.), Гонтю і Залізняка на чолі українських повстанців проти польського гніту вийшла окремим виданням («Гайдамаки», 1841 р.); в альманасі Гребінки «Ластівка» (1841) були надруковані шедеври «Вітре буйний», «Причинна», «На вічну пам'ять Котляревському», «Тече вода в синє море», написані Шевченком ще до викупу поета з кріпацтва, вони доповнили палітру першого «Кобзаря» думами

й думками про сирітську долю і несповнену любов про драматизм самотньої сироти на чужині й про загублений рай України після смерті славетного кобзаря Івана Котляревського, якого Шевченко уявно запрошує до себе в гості: «Праведная душе, прийми мою мову/ Не мудру, та щирю, прийми, привітай./ Не кинь сиротою, як кинув діброви./ Прилини до мене хоч на одно слово/ Та про Україну мені заспівай» («На вічну пам'ять Котляревському» – 1838 р.), будучи переконаний, що «Не вмере кобзар», і «Будеш, батьку, панувати./ Поки живуть люди./ Поки сонце з неба сяє./ Тебе не забудуть!» – заповідає своєму предтечі вічність у народі і як вірний, осиротілий син, він готовий продовжити його справу! Даний вірш молодого Шевченка як реакція на звістку про смерть Івана Котляревського – структурою близький до думи. Перші дві частини – ліричні, немов народні пісні про верболози України, де соловейко/«кобзар і батько» співає про гірку долю народу і тільки його пісня втішає людей: «І світ Божий, як Великдень./ І люди, як люди/ Чи дівчина, що милого/ Щодень виглядає./ В'яне, сохне сиротою./ Де дітись, не знає», переплітаються з фрагментами епіки про «безголов'я» лихих людей «з ножом у халляві», які не чують його пісні. А коли на другий день все пробуджується до життя: «І сонце гляне – рай, та й годі!/ Вербка сміється, свято скрізь!», то «Заплаче злодій, лютий злодій./ Було так перш – тепер дивись...» Тут нараз відчувається несподівана порожнеча, як момент драматичного апогею, бо затиш соловейко, природа сумує, а вітер: «Над водою гне з вербою./ Червону калину./ На калині одиноке/ Гніздечко гойдає./ А де ж дівся соловейко?/Не питає, не знає». Замість заплачок ліричні пісні-екскурси відкривають природний ламент цілої України за навечно замовклим славним соловейком: «Замовк неборака, сиротами кинув/ І гори, і море, де перше витав», проводжаючи «пройдисвіта» (натяк на твір «Енеїда»), «Все сумує – тільки слава/ Сонцем засіяла./ Не вмере кобзар, бо навіки його привітала». Третя частина – величальна: вістка смерті охопила сумом всю Україну, а невідомий ще, майбутній кобзар смиренно прославляє безсмертного співця України – лицаря слова – і запрошує в гості «хоч на одно слово» повторним рефреном: «Праведная душе! Прийми мою мову/ Не мудру, та щирю. Прийми, привітай /.../, Прилини до мене хоч на одно слово/ Та про Україну мені заспівай!»

Справді, перший «Кобзар», «Гайдамаки» і кілька творів, друкованих у «Ластівці» Є. Гребінки, публічно засвідчили появу молодого кобзаря Шевченка, що одразу взявся працювати над рукописною збіркою

«Три літа» (1842-1845), включивши свої найкращі почуття в ліричні шедеври («У неділю не гуляла», «Чого мені тяжко, чого мені нудно», «Не завидуй багатому», «Маленькій Мар'яні», «Минають дні, минають ночі»), а також ліро-епічні твори, поеми та балади, насичені думами-роздумами поета («Чигринне, Чигринне», «Наймичка», «Сон», «Сліпий», «Кавказ», «І мертвим, і живим і ненародженим...», «Великий льох», «Три літа», «Давидові псалми», «Як умру, то поховайте» й ін.), – всього 24 твори, яким не пощастило бачити світло друку через переслідування поета, зокрема після його вступу в Кирило-Мефодіївське товариство вкінці 1845 р. Вірші «Трьох літ» були надруковані 1952 року Леонідом Білецьким в Канаді, а в Україні 1966 року, увійшовши в перше академічне видання. Мученицька екзистенціальна драма молодого поета, як зізнається сам Шевченко, починається саме з «трьох літ»: «Отаке-то злеє лихо/ Й зо мною спіткалось;/ Серце люди полюбило/ І в людях кохалось/.../ Кругом мене, де не гляну,/ Не люди, а змії.../ І засохли мої сльози,/ Сльози молодії,/ І тепер я розбите.../ Серце ядом гою,/ І не плачу, й не співаю,/ А вию совою./ Отаке-то! Що хочете,/ То те і робіте!/ Чи голосно зневажайте,/ Чи нишком хваліте/ Мої думи, – однаково/ Не вернуться знову/ Літа мої молодії,/ Веселеє слово/ Не вернеться.../ І я серцем/ До вас не вернуся,/ І не знаю, де дінуся,/ Де я пригорнуся,/ І з ким буду розмовляти,/ Кого розважати,/ І перед ким мої думи/ Буду сповідати?! Думи мої! літа мої,/ Тяжкії три літа./ До кого ви прихилитесь,/ Мої злії діти?».

Дебютний «Кобзар» несподівано приніс поетові надзвичайну потіху, бо від його поезії щемили серця й душі знайомих, студентської молоді, навіть були позитивні відгуки з-між росіян, а згодом і від Шевченкових земляків. Всі вважали, що народився справжній кобзар, а Шевченко відчував, що лише його безмежна любов до народу принесла довгождану радість, і далі завзято працював над збіркою «Три літа», але невдовзі переконався, що люди «Не люди, а змії...», що сльози щирої любові молодих літ «засохли», серце «розбите», і він не має ні плачу, ні співу, а «вию совою», немовби предвіщаючи власне лихо, власну порожнечу душі без «веселого слова»; відчував безпорадність убитих надій та гіркоту турботливих дум про долю своїх земляків, зневагу

його як людини й поета, коли не стало довір'я, щоб спілкуватись з людьми, ні щоб творчі думи-«злії діти» комусь сповідати, хіба що на допитах царській поліції, бо Новий рік «в латаній торбині» – іронізує розчарований і прибитий лихом Шевченко – принесе Україні «Благоденствіє указом/ Новеньким повите», щоб всіма разом «Злидням поклонитись» («Три літа», 22 декабря 1845 р.).

За тиждень до Різдва Шевченко кінчав переспіви «Давидових псалмів», нагадуючи своїм побратимам про правий Суд Божий над «губителями» людства, бо «Окують царей неситих» та «Вовіки стане слава/ Преподобним слава» (Псалом 149, 19 декабря).

Також перед віршем «Три літа» пише два ліричні роздуми «Маленькій Мар'яні» (20 декабря 1845 р.), звертаючись до малої наймички з порадою: «Не цвіти ж, мій цвіте новий,/ Нерозвитий цвіте,/ Зов'янь тихо, поки твоє/ Серце не розбите», та «Минають дні, минають ночі» (21 декабря 1845 р.), в яким радить бездоленним землякам: «серцем жити/ І людей любити,/ А коли ні, то проклинати/ І світ запалити!», і підсумовує: «Страшно впасти у кайдани,/ Умирати в неволі,/ А ще гірше – спати, спати/ І спати на волі», тому радить: «Борітеся – поборойте,/ Вам Бог помагає!» («Кавказ»).

Тяжко хворий на саме Різдво поет, відчуваючи наближення кінчини, пише вірш «Як умру, то поховайте» (25 декабря 1845), за-

кликаючи народ до боротьби за волю: «...вставайте,/ Кайдани порвіте/ І вражою, злою кров'ю/ Волю окропіте», та заповідає: «І мене в сем'ї великий,/ В сем'ї вольні новий/ Не забудьте пом'янути/ Незлим, тихим словом» («Заповіт»).

Після занепаду величної Київської Русі (1240 р.) український народ постійно переживав екзистенційну драму, історія-мачуха перестала бути прихильною, послідували завоювання, монголами й татарами, потім великоросами. В добу Козаччини Богдан Хмельницький намагався створити Гетьманську незалежну державу і жити по-братськи з Росією, щоб спільно оборонятись від ворогів, уклавши договір на Переяславській Раді (1654 р.), але зрада «старшого брата» закинула український народ у ярмо царської Росії, у неволю, яку пізнав і Тарас Шевченко, успадкувавши кріпацьку мученицьку долю. Тому-то він так глибоко розумів трагедію українського поневоленого народу, про що свідчить поема «Невольник» («Сліпий»).

Тарас Шевченко, Сліпий,
сепія, 1843 р.

Як повідомлялось у минулому числі «Нашого голосу» (№ 312), за фінансової підтримки Союзу українців Румунії у видавництві RCR Editorial вийшла нова книга – «Дама останнього лицаря» Галини Тарасюк (новели у румунському перекладі). Подаємо до уваги читачів «НГ» рецензію на нову збірку голови відділу прози Спілки письменників Румунії Аурела Марії БАРОСА.

Аурел Марія БАРОС

«Дама останнього лицаря» Галини Тарасюк

Галина Тарасюк, – як каже Михайло Гафія Трайста – «велика пані сучасної української літератури». Тому ми не будемо здивовані, дізнавшись, що її перша збірка новел румунською мовою, перекладених з української Михайлом Гафією Трайстою, Марією Гошук та Корнелієм Іродом, має назву – гра слів зобов'язує – «Дама останнього лицаря».

Ні, останній лицар – це не метафора, яка натякає, як хотілося б недоброзичливим або менш обізнаним, на те, що література при смерті. Насправді література перебуває у прекрасній формі, особливо українська. Відомі Андрій Курков, Юрій Андрухович підтверджують це так само, як Ігор Гургула і, звичайно, Галина Тарасюк, – це щоб навести лише кілька прикладів. Однак, останній лицар – це метафора недосяжності, дару «блакитної крові», «високої культури» і екстраполяційно людських цінностей. Щоб навіть тепер не впасти в апокаліптичне «все йде прахом», також характерне для недоброзичливих або мало інформованих, визначимо межі недосяжності. З просторової точки зору мова йде про Україну. З часової точки зору – про посткомуністичну епоху. І антропологічно – про соціально й морально маргіналізованих людей.

Перш ніж заглиблюватися у тему руйнування, наголосимо, що шаблонна природа метафори, безумовно, не пояснюється браком натхнення авторки. Навпаки, стереотипи – чи то розповідні, чи образні й ін. – це сировина для творів Галини Тарасюк. Письменниця зондує підґрунтя стереотипів, розшифровує їх зв'язки. Не в показному моралізаторському руслі, і саме тому виразно і напружено. По суті, письменниця задовільняється пунктуальним описом подій у досить сирому, стислому стилі та майже без прикрас, перебуваючи на півдорозі між реалістичною та сучасною кусливою традицією. Але ці описи є настільки точними і настільки драматичними, що збудження, яке вони породжують, саме по собі є повчальним. Мова була про недосяжність... Візьмемо кілька прикладів у порядку їх появи у збірці.

«Один на трасі» вступна новела в перекладі Корнелія Ірода. Маленький Дімка живе в бідності в селі з бабусею, але він щасливий, успішно вчиться в школі. До того дня, коли бабуса, перед тим, як поїхати на роботу в Італію, відвозить його в Київ, до мами. Але його мати – повія, заробляє гроші на трасі і пропиває все, що заробляє. А маленький хлопчик жебракує, співаючи по електричках, щоб заробити на харчі, мріє стати зіркою у світі музики, розбагатіти й витягнути свою матір із глибокої розпусти, в яку вона вгрузла. До того дня, коли вона не повертається додому, а він її шукає, переляканий хлопчик чекає її на трасі. У якийсь момент, повз нього проїжджає машина, з якої викидають «щось». Дімка знає, що це, знімає пальто, щоб прикрити важке, оголене тіло і кричить про допомогу в глуху ніч. Так, глуху. Бо машини не спиняються. Глуху ще й тому, що суспільство замкнене в собі і в багатьох випадках ігнорує маргінальність і тих,

які її населяють: тут повія-алкоголичка і безпритульна дитина. І, врешті, глуха тому, що саме такою часто є бідність. А на її гребені – деградація. Ми нічого не додаватимемо про стереотипні епізоди оповіді, які авторка об'єднує, щоб підкреслити їх симптоматичну конкатенаційну фатальність із суспільної точки зору. Вже сама розповідь, яка закінчується невідомістю, сама по собі є тим, що деякі називали б *exemplum* сучасності.

«Політ із Серафимою» у перекладі Корнелія Ірода. Головний герой цієї новели – один із «великих мертвих», які живуть серед нас. Один із тих, хто, очевидно, пережив комуністичні в'язниці. Після восьми років табору, потім хвиль горілки та «відпочинку» в божевільні головний герой повісті знає, що «лайно не тоне у воді і не горить у вогні. На те воно й лайно – вічне і незнищенне». Також знає, що не буде писати віршів, які повинен був написати. Бо він не може вирвати «з тіла свого мучителя». Чоловік, який боровся за свободу і який, врешті-решт, помирає

один, далеко від тих, за кого він боровся, уявляючи у повному *delirium tremens*, що поряд з ним половина пляшки горілки та ніжна жінка з блідим обличчям, яка підіймає його до небесних висот.

Постать розбитого політв'язня зображена тут не з ілюстративною метою. Ми всі його добре знаємо. Через нього підіймається питання колективного усвідомлення обов'язку не забувати, а в деяких, найбільш вартих засудження випадках, решткової ідеології. Послухаймо, що каже персонаж: «такі, як я, позбавили його [народ] комуністичного раю...».

«Дама останнього лицаря» – однойменна новела, перекладена Марією Гошук. Елегантна жінка, дещо в роках, повільно гуляє вулицями Чернівців. Вона хоче попрощатися з цим містом, містом свого дитинства, перш ніж повернутися на Захід. Під час прогулянки вона заходить у салон краси та ділиться спогадами про своє життя з перукарками, візажистами та манікюрницями: про кар'єру оперної співачки на найбільших сценах у світі, про шлюб з адміралом Косоротовим, вдовування, друге романтичне, казкове одруження з бароном Естерхазі, з яким вона познайомилася в Баден-Бадені, розкішне повсякденне життя серед колишньої інтелігенції. На контрасті працівниці салону також пригадують своє життя: бідність та сумні шлюби з грубими чоловіками. І той час, коли велика пані хвалить благородство крові та, особливо, духу, з'являються два стурбовані санітари і забирають її до психоневрологічної клініки, де вона лікується.

І немає жодного значення, чи життєва історія головної героїні вигадана чи ні. Однак, важливо те, що всесвіт, який створює вона – людина, що прожила досить довго, аби пізнати і старий, і новий світ, – може бути лише фантазією в країні, де шляхетність, незалежно від її природи, довгий час вважалася абсолютним злом. Її зниження до статусу патології символічно підкреслює цей аспект. Додамо, що, оскільки тут згадується нейропсихіатрія, мова йде не про якесь-то захворювання, а про дегенеративне. Хіба ж з ідеологічної точки зору в часи комуністичного режиму дегенерація не була невіддільною від шляхетності у найширшому розумінні цього терміна? Всі ці елементи сходяться, щоб створити топос, а також характерні для нього символи типу. Всі елементи спрямовані на те, щоб створити цю ідею, в тому числі й специфічні для неї персонажі. Це ідея краху певного світу: велика пані та лицар протиставляються пересічній романтичній жінці та необтесаному чоловіку. Звичайно, ця схема є прозорою; насправді ми можемо розгадати її ще на початку новели. Залишається лише питання (не) зайняття позиції щодо зникнення не стільки старого світу, скільки високих людських цінностей, які він ніс.

«Гармонія мунді» – остання новела збірки, перекладена Михайлом Гафією Трайстою. Культурна дружина бізнесмена, якій останній постійно зраджує і залишає самотньою, дивиться з вікна свого розкішного житла на тріо бомжів. Двоє чоловіків і одна жінка танцюють серед ночі безтурботно, із душевним спокоєм. «Гармонія мунді!» – вигукує вона, не в змозі утриматися від цього бентежного видовища. І усвідомлює, що вона ніколи не почувалася, як та жінка, «королевою». Що чоловіки ніколи не дивилися на неї «з обожненням», як ті двоє бомжів дивляться на свою партнерку. Спочатку вона каже собі: «в злагоді зі світом і собою живе той, хто вдовольняється малим, тим, що Бог пошле!» Але врешті-решт, занурюючись все глибше і глибше в «пекельні кола відчаю», віна кричить у ще глуху ніч і ковтає жменю таблеток.

Багаті люди і бідні, освічені й бідні духом, царство Боже і пекло, відчай і гармонія – тут стільки стереотипних опозицій, що поєднуються не для розкриття сцени-кліше самотності у заможних колах, а для того, щоб в іншій формі звернути увагу на питання екзистенційних орієнтирів та цінностей, що лежать у їх основі. Помічаємо, що остання новела аналогічна тій, що відкриває збірку (це доказує, що упорядники не залишили внутрішню структуру видання на волю випадку, як, на жаль, часто трапляється), і що вона підкреслює, без обходу, що відчай не є просто суспільною проблемою, а результатом внутрішньої порожнечі, яку, врешті, та чи інша людина підтримує сама у собі.

Перемодельовання стереотипів, ви погодитесь після чотирьох наведених прикладів, не є обов'язковим тоді, коли необхідно закопуватись глибоко в істоту, щоб розворушити розум. Але саме цей тонкий підхід, ця систематична інтерпретаційна переорієнтація робить Галину Тарасюк чудовою дамою сучасної української літератури. Тому її презентація румунській аудиторії завдяки перекладу збірки «Дама останнього лицаря» – це ініціатива, яку ми вітаємо та повністю підтримуємо! Тим паче, що в новелах є цілком доступний румунським читачам меседж. Як відомо, історія зобов'язує.

Ця ініціатива здається нам похвальною і завдяки припустимій перекладацькій зв'язці. Загалом, немає нічого складнішого, ніж публікація румунською, як і будь-якою іншою мовою, твору, перекладеного кількома авторами. Однак, ось три перекладачі, пригадаємо їх: Марія Гошук, Корнелій Ірод та Михайло Гафія Трайста. Проте, жоден описовий/стилістичний/лексичний розрив не перешкоджає читанню. Така злагодженість справді заслуговує похвали! Отже, «Дама останнього лицаря» – це потрійний успіх.

**З румунської переклала
Ірина МОЙСЕЙ**

Михайло Гафія ТРАЙСТА

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження з № 312)

Образ дітей Ілаша Доріна в трилогії «Свято»

Отримавши вістку, що їх тато Ілаш Дорін пропав безвісті, його та Івоніні діти спочатку ревіли, а потім втихомирились. Михайло побіг до свого дідуса, щоб сповістити і йому (Івона чомусь не наважилась його завернути), а Віктор, Домка, Веронця й Аспазія посідали кожне на своє місце, але вже без страху в червоних від плачу очах. Понурились, не торкаючись вечері: «Чи правда, що з татом нічого злого не трапилось? Якщо так, тоді мама чому плакала?.. Правда, вже не плачуть. Склали руки і задивилися на білу пусту стіну, навіть не кліпають».

Після отриманої вістки Івона звернулась до старшого сина: «Михайле, ти тепер у хаті за чоловіка – то й скажеш „Отченаш”». Хлопець старається вдавати хазяїна, а це виходить у нього кумедно, хоча він в уяві намагається брати за взірця свого батька. «Михайло перехрестився, а за ним і всі інші, й загудів чоловічим голосом...»

Михайло спочатку дивується, коли його питають про різні речі, про які він і гадки не має, але скоро помічає, що останнім часом всі, у тому числі й мати, інколи віддають йому належну пошану, не лише як старшому синові, а як голові сім'ї, тобто, певною мірою, признають його замісником батька, тому старається говорити з відповідною повагою.

Після того, як Михайло закінчує школу, він бере на себе майже всі надвірні роботи, а робить це не тільки тому, що в нього зараз є достатньо часу, а також щоб пощадити свого меншого брата Віктора, сліпого на одне око.

У 1951 році Михайла забирають на чотири роки в армію, «і він, бідний, десь у Добруджі коротає строк у загоні праці, де замість гвинтівки орудує лопатою та киркою». Того року діти Івони покинули її дім (окрім Аспазії), вилетіли, наче пташенята з гнізда. Вона не раділа, і не сумувала, хоча було чому.

Коли зимою, 1953 року Михайло приходить на урльоп – на тритижневу відпустку – його батько Ілаш уже повернувся додому, і хоче мати з сином серйозну розмову: «З тобою уже можу по-чоловічому говорити. Е, та на фронті сержанти, як ось ти тепер, знаєш, ким були? Що й говорити! (...) Чув-сми, що ти, нім іти до війська, ходив до Какуневої дівчини. Ларця чи як її... Хочу знати, яку гадку маєш? (...) Знаєш, чому питаю, ні? Прецінь, я у Златні якийсь Ілаш Дорін і не хочу, щоб село говорило, що мій хлопець збиткується над людськими дітьми!».

Михайло відповідає, що його Какунева дівчина не цікавить, він заборонив їй писати йому листи, і що женитись він ще не надумав. Ожениться після свого меншого брата Віктора, спочатку закінчить військо, а опісля найметься працювати на сучавському комбінаті, де працюють його друзі Митро і Віорел – сини його хрещеного батька Тодера Гадоса.

Повернувшись із війська, Михайло стає справжнім парубком і того року на сільському танці виконує почесні обов'язки калфи, які перед тим виконували брати Гадоси.

«Не бійся, Михайле, – сказав йому Митро Гадос, – я з Віорелом будемо весь час коло тебе. Пантруватимемо, щоб комусь не хотілося заколоту!..»

Він уже місяць як працює з Гадосами на комбінаті, і за цей час замітив, що їхня дружба міцніша, тепліша, наче вже й він їхній брат, хоч вони і не працюють вкупі. Митро з Віорелом працюють у механічно-інструментальному цеху, а він поки що лиш звичайним вантажником, але нічого, й він не буде вічно тільки вантажником, бо вирішив записатися на зимовий вечірній курс кваліфікації. Чимало тих курсів при комбінаті: на слюсаря, на лаборанта-хіміка, на токаря, на механіка, на кранівника, на столяра різних профілів і, саме собою, на інструментальника, що дало б йому змогу бути з Гадосами таки в тому самому цеху.

Михайло знав, що такий танець не обійдеться без бійки, бо на танець прийдуть і Бобешки, з якими Гадоси ворогують здавна. Але він не боявся. Чого

йому боятися? Крім того, що він з ніким нічого не мав, спирався на свою неабияку силу – адже протягом поверх трьох років війська лопата, мотика та каміння загартували й зробили з нього справжнього моцака.

Носив Михайло ніж тільки тому, що так прийнято в Златні, щоб чоловік, а головню парубок, мав завжди при собі ніж – у халяві чи за поясом, але Михайло при потребі волів вживати кулаки, або голову. «На Буковині такого ще не бачили, щоб хтось ударяв головою, як баран, та навчив Михайла цієї справи у війську один бухарестський хирлявий хлопчина...»

Михайло народився сміливим та відважним, але військо навчило його дисципліни – ходити щодня на роботу й сумлінно робити своє діло, – тому й любив його начальники й товариші з бригади, як взагалі люблять і поважають працюючу людину. Бригадир хвалив його і подавав іншим за взірець. Але скоро його колеги починають заздрити йому.

«Раз увійшов ти у Зайцеву ласку (так прозивали бригадира Булига), парубче, передбачаю, що запишуть тобі по дві-три норми в день, навіть якщо ти не здійсниш ні однієї...» – сказав йому, чомусь не весело, підстаркуватий чоловік.

Спочатку він не розуміє таких слів, але вони непокоять його, бо відчуває за ними певний докір. Він бачить, як всі мовчки відвертаються від нього,

і йому хочеться запитати їх: «чим я вам согрішив, люди добрі?».

Скоро після того на комбінаті трапилось убивство. Хтось знав, що сторож у будці, і зав'язав дротом знадвору кільця колодки, щоб нещасний не міг вийти, і підпалив будку.

Прокурор покликав Михайла, щоб той виказав того, хто вчинив злочин: «... ми маємо в тебе довір'я – ти молода людина, вихована нашим режимом. Всі інші у вашій бригаді, всі до одного – колишні тюремники».

Коли Михайло відповідає, що не знає нічого, прокурор сердиться і виганяє його з кабінету: «Марш надвір!».

Михайло розповідає про свої негаразди батькові, коли варять повидло зі слив, і каже, що хоче покинути бригаду, надіючись, що брати Гадоси знайдуть йому деінде роботу.

«Мені дуже дивно, що в тобі нема стільки „гамбіції“ доказати своїм товаришам по роботі, що ти не донощик і не прихвостень. Бо взявши лахи попід пахи з бригади, доведеш усім, що ти тим і є, а не чесною людиною. Ти як гадаєш?...» – радить йому батько.

Михайла дратує те, що сам він не додумався, не помітив таке очевидне діло: переведення на іншу роботу стане безперечним доказом, що він справді був донощиком. Хоч, на ділі, що було йому доносити? Михайло Дорін не донощик!

(Далі буде)

ОСОБИСТІСТЬ ЛЮДИНИ, ПЕДАГОГА, ПИСЬМЕННИКА

(Продовження з 14 с.)

Воістину так. Шевченка знають і шанують як у Негостині, так і в усій Румунії. Шанують музичними і літературними творами, пам'ятниками, книгами про нього, такими виданнями, як, наприклад, монументальна двотомна праця професора Івана Ребешапки «Сторінки румунської шевченкіани», до якої увійшли й пісні про великого українського поета-мислителя румунських авторів.

Публікація збірника «Шевченко у піснях» та урочисті його презентації органічно вплелися у вінок шани Великому Кобзареві на честь його 200-річчя від дня народження.

Безсумнівно, фольклорні збірники за участі Івана Кідешука та його партнерів надійно слугуватимуть майбутнім збирачам і дослідникам народнописенної творчості Буковини. Вони стануть у нагоді вчителям-словесникам, викладачам університетів, школярам і студентам, керівникам як аматорських, так і про-

фесійних хороших колективів, усім, хто любить і популяризує українську народну пісню.

Очевидно, що саме захоплення фольклором надихало Івана Кідешука на літературну творчість, яка паралельно розгорталася в трьох основних напрямках: малої прози, літературознавства і критики та публіцистики.

Естетичні принципи письменника Івана Кідешука ґрунтуються на спадщині просвітництва і християнського гуманізму. Його літературні смаки багато в чому вироблялися під впливом творчості Івана Котляревського, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Гоголя, Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника, Лесі Українки, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Остапа Вишні та ін. Письменник вірить у добрі начала людини, у відродження її кращих якостей, спотворених залежними чи незалежними від неї побутовими та соціально-політичними обставинами.

In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam

Віктор ГРИГОРЧУК

«Я – тільки неоправний любитель красного писаного слова...»

Уявне інтерв'ю із Степаном Ткачуком, від смерті якого сповнилось 15 років

Життя іде...

Іде і не вертає...

Ніхто його не може зупинить.

Минає рік, і другий рік минає... Життя!

Ти зупинись на мить!..

Не можна ні плин часу зупинити, ні минуле повернути. Все іде, все змінюється, все забувається... Але ми ніколи не повинні забувати тих, які більшу частину свого життя присвятили праці на ниві української літератури, а зараз їх уже нема серед нас.

Трудно зрозуміти... Скільки живе людина, нею цікавляться три категорії людей: це його родина (і тут є винятки), потім це ті, у яких є особисті інтереси (не будемо вдаватися в подробиці, їх так багато), і, на кінець, це ті, які звикли критикувати (не має значення кого і що), вони критикують її спосіб життя, її сім'ю, її діяльність чи твори просто тому, що та людина їм не до душі.

Коли людина покидає цей білий світ, помалу її починають забувати. Перші – це ті, яким недоцільно підтримувати уже не вигідні для них зв'язки, другі – ті, які вже не мають предмета для критики, а треті – це члени родини, які з плином часу привикають без того, хто був довгий час з ними.

Багато чого цікавого можна дізнатись від людини незалежно від того чи це науковець, чи письменник, композитор, чи художник, викладач чи іншого фаху.

Мені цікаво було дізнатись більше про Степана Ткачука, читаючи його та інших наших письменників книги. Дивно. Я не знайшов жодного інтерв'ю Степана Ткачука. Можливо, вони були, просто я не знайшов їх. А, можливо, їх і не було. Не було кому записати, чи сам Степан не хотів давати інтерв'ю... Зараз трудно сказати.

Тож я вирішив у творах Степана Ткачука знайти відповіді на деякі запитання, які на мою думку будуть цікаві й для читачів «Нашого Голосу».

– Які моменти дитинства залишилися у вашій пам'яті?

Я прийшов на світ випадково, без гніву й упевненості... Мене ніхто не привітав ні хлібом-сіллю,

ані гарматними залпами, хоч вважався Адамовою Дитиною та агнцем Божим. Тільки акушерка Трембітка поблагословила моє прибуття на світ, хоч я цього не вимагав і не бажав: «Цить, бахуре! Не горлань, на світі треба жити мовчки, досить кімвалів заглушують його від ранку до ночі і від ночі до ранку. Ти живи косо, криво, але живо... Пам'ятай довіку голоси мами й криниці, носи до скону в душі спогади отчого дому і родоводу. І будь тільки самим собою, навіть коли світатимуть ночі, вечоритимуть дні, а доля хитне терезами. Благослови кожну мить життя, на якій зі всесвітніх косовиць смерть не явилася б. У тебе мудрий народ. Тож мусиш бути тільки людиною. Не чекай нагород від людей, доля тебе нагородить.

– При народженні батьки були, мабуть, щасливі?

...мене взяла на руки мати, подивилася, як на останнє чудо цього хитромудрого світу, поклала в кедрову коліску й заспівала першу коліскову. Час від часу мовляла: «Сину, для чого я тебе народила? Щастя? Біди? Любові? Ненависті? Живи тільки біля джерел і перебирайся безперервно з дранки на перепиранку. Саме в час і саме в раз!».

– А батько Ваш?

«Батько захотів мене взяти на руки з коліски, але побоявся, бо його руки набагато більші та міцніші, ніж я та весь мій світ, взяті разом. Він тільки глипнув на мене, усміхнувся й улпив: «Цей йолоп народився у важку годину, має важку вдачу, буде важкою людиною і залишиться на цьому світі важкою мовчанкою... По очах видно, що він хоче ще з пелен бути вільним птахом, гуляти вільно, як вітер, вільно зітхати й гадюкою дихати та звиватися».

– Які цікаві «трафунки» пригадуєте з Вашого дитинства?

Я, слава Богу, ріс як з роси та води, бо одна бабуся годувала мене заячим сиром, а друга пташиним молоком. А ще мій буйноріст прискорювали й батьки: мати щоранку здорово підтягувала за клапаті

In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam

вуха, а батько щовечора підганяв паском... Тому й не дивно, що вибрався такий опасистий, окатий та розумний. А згодом став премудрим – все роблю так, аби ліва не знала, що робить права...».

– А зі школою, як було?

До школи мене теж не тягло. Мабуть, мій здоровий глузд завчасно збагнув, що її пороги зависокі, а двері заважкі для мене, – хитромудрого бахура й майбутнього баляндаса. Зрештою, вона не могла принести мені великої хосни... Мати хотіла мене бачити священиком, батько – інженером, одна з бабусь – лікарем, а друга – адвокатом, один із дідусів – маршалом, а другий – міністром виноградарства і виноробства. Таким чином, незважаючи на те, що я ледве-ледве закінчив початкову школу, вони одноставно спровадили мене до ліцею, який був мені радий, як світ сліпому.

– У ліцеї уже було по другому?

...тут я блищав відсутністю чи дотепністю і крадьки виходив на орбіту, хоч невдовзі й мене обсіли клопоти, а потім впала біда... викладачі вимагали, щоб я вчився, як і решта учнів, а не ходив цілу днину гандра-бандра і не плів мотузку із піску... Протягом року я показував викладачам, де раки зимують, і переконував їх, що від малої біди і дракон тікає. Потім вони, наче в казці, повернулися лицем до мене і обмірювали поглядами, аж мені соромно було... Таким чином, я закінчив ліцей відмінником, ніби у пальці свиснув. І на додаток: вимуштрувані викладачі виписали мені таку гарну характеристику, що я й сам здивувався, бо моя репутація була ликом зав'язана, а болотом помазана.

– Розкажіть, будь ласка, щось про студентське життя.

На політехнічному інституті, дивна річ, професори були ще милосердніші, ніж у ліцеї, ніби тільки манною небесною живилися, вірили у марну славу і ніколи не чули про марафонський біг чи Сізіфову працю. Тому я на заняття не ходив, іспитів не складав, уникав зустрічей з викладачами, бо просто соромно було дивитися їм в очі... Наприкінці кожного року мої іспити складено було на «відмінно» і я нікому не давав себе скривдити, ані не пхався під чийось шкуру.

– А як склалася Ваша доля надалі?

Закінчивши як-не-як інститут, мене призначили працювати не на завод, а в редакцію газети «Гучний дзвін», бо в ті часи необхідніші були співці-віршописці, ніж висококваліфіковані фахівці... Хоча чи-нехотячи я почав виковувати та друкувати на сторінках «Гучного дзвона» репортажі про нове романтико-пасторальне життя, аж пекло полотно... Читачі читали їх серед білого дня зі свічкою, серця то загоралися то холонули, а уста спрагло мимрили: «Сезам, одчинись, щоб світ побачив репортера, який сидить на двох кріслах, сипле бісер перед свиньми й химерними феєрверками замилює нам очі.

– Чому Ви закінчили політехніку, а не філологію?

Тому що послухав добрих людей: перш ніж за перо братися, треба забезпечити собі повсякденний насущний. Я так зробив, як вони мені порадили. Таким чином, я, так би мовити, одним пострілом застрелив двох зайців: інженерство поширило і поглибило мій світогляд та забезпечило незалежність мислення й писання. Я пишу з пекучої духовної потреби, а не з фінансової. З талантом можна тільки народитися.

– Які, на Вашу думку, найкращі людські чесноти?

Їх три: мудрість, любов до ближнього і скромність. Перші дві, мов у фокусі, збирають необхідні скрізь і завжди людські якості: у творчості, техніці, боротьбі, дружбі й любові. Але без скромності всі вони блякнуть.

– Перейдемо до питань Ваших улюблених занять – літератури та подорожей. Яка творча постать Вам найдорожча і чому?

Шевченко. Тарас Шевченко тому, що він вийшов на світло безсмертя з гущі мого рідного народу, увічнюючи його своїм «Кобзарем». Відколи маємо Шевченка, і світ нам не здається вузьким, і дивимося широко навіть у потемку... Він для нас, українців, як Мойсей для євреїв. З неопалимої купини віків повсякчас запевняє наш народ: «Не вмирає душа наша./ Не вмирає воля./ І неситий не виоре/ На дні моря поле...».

(Продовження на 24 с.)

In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam

«Я – тільки непоправний любитель красного писаного слова...»

(Продовження з 23 с.)

– Чиї слова вас зворушують до сліз?

Шевченкові: «Учітеся, брати мої! Думайте, читайте, / І чужому научайтесь, / Й свого не цурайтесь ...» Та гамлетові «Бути чи не бути».

– Хто був Вашим улюбленим літературним героєм?

Ця категорія змінюється з часом. У десять років мене полонив опришок Олекса Довбуш. Зараз діпазон ширшає – від Енея до бравого вояка Швейка...

– Ким Ви хотіли бути у житті?

Хотів бути тільки собою... Не хочу, куди вітер повіває, туди й кривитися. Також наперед не випираюся, але й позаду не лишаюся.

– Що означає для Вас бути собою?

Бути собою означає докласти всіх зусиль, щоб самостійно думати, самостійно почувати, самостійно бажати, самостійно діяти. Більшість людей тільки наслідують й імітують інших. Також мало з них уміють відкривати, віднаходити, вигадувати, творити. Бути собою означає подбати, щоб кожна особистість розвинулася якнайліпше, не для пустої слави, а для того, щоб виявити Божі дарування, щоб якнайкраще використати свої сили, щоб надати своєму життю максимум смислу... Бути собою – Божий дар бути людиною свого часу.

– Бути собою це означає дарувати самого себе?

Змалку люблю дарувати себе тим, хто має потребу в мені. І час від часу роздаю навіть своє серце. Тому, мабуть, у мене не буває ніколи сумного настрою, тому у мені любов до ближнього безперестанку джерелиться з Божої ласки. Моя душа не тільки дарується іншим душам, але й приймає доброту від інших душ.

– А ким Ви не хотіли б бути?

Механічним громадянином, Юдою і Каїном.

– Ви себе вважаєте мудрою, скромною і рішучою людиною?

Ні. Але подеколи люблю сидіти на своєму місці, до хати кликати вчителя, а не п'яницю, краще знати одне, та добре, ніж багато, та поганого; про ворога говорити файно; порадитися з головою, коли хочу бити рукою; пізнавати щастя, але й нещастя; не каламутити криницю, а чистити; не вказувати все що знаю; десять раз поміряти, раз відрізати; слухати усіх, але вірити тільки декому...

– Ви мали ворогів у вашому житті?

Аякже! Людина без ворогів, як небо без зір, ріка без брижі й квітник без квітів. Проте ходжу веселий, а вони – сумні. Моя голова не на те, щоб лишень шапку носила.

– Що Ви можете сказати нам про себе як про письменника?

Я – тільки непоправний любитель красного писаного слова. Як видно, спокутую чийсь гріх... І запам'ятай, що мої гріхи ще від Адама тягнуться...

– Як гадаєте, який із Ваших творів найкращий?

Той, якого я ще не вилонив з душі й перо не записало.

– У Вашому житті Ви часто помилялися?

Гірко і на кожному кроці чи повороті.... Помилку можна знайти у всьому, що я роблю. Подеколи вона така велика, що і десять мудрих не годні виправити...

– А в чому Ваша головна помилка?

Моя помилка в тому, що смерть бачу лише перед собою, а вона здебільше – уже позаду. Те, що я прожив, – уже її набуток. Тож слід і мені знати, що світячи іншим, свіча згорає, тому збираю і горну до себе усі години, якщо запаную над сьогоднішнім днем, то не так залежатиму від завтрашнього. Поки все відкладатиму його на завтра, життя промине без сліду й відгону... Зрештою, моя цінність не в тому, чого досягнув, а в тому, чого настійно прагну.

– Хто такий письменник у вашому розумінні?

Письменник – творець, але всяка творчість, у тому числі й літературна, буває плідною лиш тоді, коли творець добре вивчив предмет відтворення, має про нього широке уявлення, розуміє дійсність і вартість того предмета, старається перешліфувати його в коштовне намисто.

– А тоді творчість, мистецтво?

Творчість – головна, найхарактерніша риса людей. Тому-то мистецтво треба розглядати як вид діяльності людини, що впливає з усвідомлення нею самої себе. І цього усвідомлення вона досягає, по-перше, теоретично, по-друге, шляхом практичної діяльності, бо, врешті-решт, людині властиве прагнення продовжувати саму себе в тому, що їй безпосередньо дано.

– Як би Ви охарактеризували коротко поета та поезію?

In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam • In memoriam

Поет – людина. Поет повинен бути перш за все людиною повною любові, людиною, яка долає природне почуття ненависті, звільняється од неї, як од скверні. Поет – мудра, чесна і гідна людина... Поет – людина, яка постійно заглиблюється в себе і шукає пресвяту істину там, куди стрімкі злети мислі спроможні добратися.

Поезія це мистецтво болю. Тому-то вона доступна тільки талантам, лиш справжній талант у стані перечеканити свій розплонинений і роз'ятрений біль у намисто мислі і слова... Поезія не може бути ні добра, ні зла, а тільки добре чи зле написана. І все ж таки, іноді добра поезія не хвилює, не зачаровує читачів. Причина? Поет її написав у одному діапазоні, а читачі її сприймають в іншому... Поезія – це істерія, як і музика. Музику творять звуки, а поезію – слова, мислі, сугесії, загадковість. І тому мені здається, що поезія є набагато більшою містерією, ніж сама музика...»

Степан Ткачук (у центрі) під час останньої поїздки у Верхню Рівну, де він був почесним гостем V-го випуску Фестивалю-конкурсу української поезії. Зліва – Іван Ковач, справа – Мирослав Петрецький.

4 червня 2005 р.

– Як Ви гадаєте, українці мають власну філософію життя, чи живуть віднині до завтра?

По моєму, всі цивілізовані народи мають власну філософію життя... Тільки ми, українці, не маємо. Чому? Просто не знаходжу належної відповіді. Чому ми такі? Чому не бажаємо краще жити, єднатися і проходити крізь вогонь і воду з гаслом: один за всіх і всі за одного? Бажання краще жити породить у нашому народі відповідний матеріальний прагматизм, що змусить наших людей рухатися в конструктивному напрямі, бо без цього руху палке

бажання краще жити залишається надалі в тумані рій та надій»

– Що залишається у слід за життям?

Залишається забуття. Ми тутки оперуємо певностями, а правильно зрозуміле і відчуте забуття є найбезпечнішим dokonаним фактом. Забуття, мабуть, це найбільша довершеність людської пам'яті, стадія, на якій пам'ять не виявляє жодної своєї невикінченості чи вади... І все ж таки, що залишається за нами? Залишаються великі ідеї. Якби хто-небудь насмілювався укласти список ідей, які пережили останні два тисячоліття, то вистачило б ледь кількох сторінок. Досить мало. Співвідношення між великими ідеями і носіями великих ідей була б приблизно: одна ідея на сто мільйонів носіїв ідей.

– Яка Ваша найпалкіша мрія?

Молюсь і матері, і тату,
Щоб не продали душі й хату.
Молюсь і долі, і жар-птиці,
Щоб дух мій став відром криниці.
Молюсь і вічності, і літу,
Щоб прочинили двері світу.
Молюсь і небу, і планеті,
Щоб щастя віднайти у злеті.
Молюсь і горам, і діброві,
Щоб моці дали рідній мові.
Молюсь і гомону, і тиші,
Щоб дзвоном стали на узвишші.
Молюсь і блискавці, і грому,
Щоб доплестись живим додому.
Молюсь хресту, молюсь могилі,
Щоб смерть мене знайшла в Данилі.
Молюсь і свічнику, і свічам,
Щоб світла дарували вічам.
Молюся часу і нащадкам,
Щоб волю дали добрим згадкам.

– На завершення нашої уявної розмови, які поради дали б Ви нашому молодому поколінню?

...наша українська молодь мусить дотримуватись даного слова, бути сумлінною, точною, справедливою, увічливою, братерською і доброзичливою, пильною, вона має dbати про своє здоров'я, любити красу, dbати про неї, мати завжди добру думку, вірити у Бога та у рідну батьківщину.

Наскільки правдивими, сучасними та сповненими навчання є вислови Степана Ткачука. Закликаю вас час від часу читати його вірші, тому що в них є чому навчитися!

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LVIII)

Літературознавство. Дослідницькі напрямки.

13. Пропагування української поезії Румунії.

8. Кроки її становлення й утвердження

(Продовження з № 312)

Картину сучасної української поезії в Румунії взерцево доповнюють і диверсифікують своїми творами три жіночі постаті.

Перша з них – це Ірина Мойсей, перед якою, поперше, наша громада вповні заборгована: її організованості, винятковій працездатності й невідкладності поточних справ завдячується вчасна поява різноманітної поліграфічної продукції, необхідної для проведення й оформлення заходів, проводжуваних СУР-ом, поява зразково оформлених книг різної тематики. По-друге, як довголітній співпрацівник «Нашого голосу» не можу не відзначити явний факт: після прийняття Степаном Ткачуком Ірини Мойсей до редакції, журнал почав виходити регулярно (щомісячно) і, як заявляли у першому номері його засновники Михайло Михайлюк та Микола Корсюк, він став «голосом нас усіх», по можливості, утверджувався як літературно-культурно-наукова публікація.

Пишучи про Ірину Мойсей, у моїй пам'яті зринають враження/констатації від побаченого на екзаменах бакалавріату/матури, чим я завідував роки підряд: випускники так званих *реальних класів*, у яких більше годин відводилося математиці, зразково, задовільно відповідали як на запитання з точних наук, так і на запитання з літератури, якій відводилось менше годин, а випускники так званих *гуманітарних класів* ледве «викручувалися» у питаннях точних наук, а багато з них – і в питаннях з літератури, яка їм викладалася значно більшим числом годин. Загальноприйнята, аксіоматична думка – та, що математика, в основному, поряд з іншими науками, формує організоване, точне, логічне мислення. А коли попри це в людини – й уроджена здатність і до чогось іншого, то її дії завжди бувають успішними. У Ірини Мойсей поєднання *наукового* (точного, логічного) із *гуманітарним* (лінгвістичним, літературним) – зразкове. У неї ми можемо вчитися української літературної мови, оскільки наше тутешнє українське мовлення, з одного боку, не зовсім по-

збавлене діалектної основи, а з другого – воно «просякнуте» іншомовними впливами, зрощеннями – навіть не усвідомлюваними (такою мовою писати вірші – неминучий крах). Своє досконале володіння літературною українською мовою Ірина Мойсей продемонструвала зразковими перекладами румунських наукових літературознавчих праць, підручників, а також численними художньо *точними* (існує ж і художня точність) з румунської літератури творів для дітей.

Уродженому, правдоподібно, нахилу сприймати навколишність й схоплювати її своєрідність натхненними словами та багаторічному бухарестському «спілкуванню» з літературою, здобуті Іриною, випускницею фізико-математичного факультету, навики точних наук ніяк не завадили проявленню її літературного хисту, а, навпаки, посприяли переконливому його виявленню, й Ірина Мойсей, зрідка, почала друкувати поезії, які зарекомендували читачам не початківця, а – вже сформованого автора таких, наприклад, зразків, вміщених у авторській добірці («Наш голос», № 215, 2012) «Міські картинки під дощем травневим», з яких наведу одну лише картинку – травневий логічно «виструнчений» й художньо сповнений етюд, якого можна б приписати хоч котрому з визначних поетів:

*Зареготало небо гулким громом,
Луна із лип зацвілих сніг струснула,
побігла містом, куряву здійнявши
і в лабіринті вулиць загубилась.
Завмерло все в очікуванні зливи...
І навіть почуття лихі і добрі
принишкли, припинили суперечку
за простори зболілої душі.*

Ірина Мойсей не поспішає (але ніколи не пізно, бо її творча «лабораторія» не «дармує») здати до друку збірку поезій для дорослих читачів.

Зате минулого року (2019) збіркою «Найкраща мама. Віршовані казки, байки, оповідки для дітей» вона оприлюднила і друге її творче «обличчя» – як авторка творів дитячої літератури. У своїй передмо-

ві-міркуваннях про цю збірку професор Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича Володимир Антофійчук оцінює книжку Ірини Мойсей «Найкраща мама» як «надзвичайно цікаву і тематично, і жанрово», здійснену «майстерною оповідною манерою, сповненою хвилюючих несподіванок, фабулою та досконалою віршовою формою», нею вихователі дошкільних установ і вчителі можуть сприяти, щоб у малечі «посіли почуття громадянського обов'язку перед своєю країною і гордість приналежності до конкретного роду і народу» та виховувати «почуття людської гідності», збірка служить «також пізнанню довкілля, тасмниць природи та її краси», у збірці доступно показано «вміння в малому показати велике, у буденному – незвичайне», «поступово (дається) зрозуміти маленькому читачеві, що погано, а що добре», чим він «створює в його душі ауру добра».

До вповні оправданих оціночних міркувань професора Володимира Антофійчука додам і я кілька своїх. Корисним й цілеспрямованим у замисленні збірки був загальновідомий факт, що дітям, особливо малим, дуже подобається забавлятися. Захоплюючими іграми їх можна навчати й прищеплювати норми нормальної поведінки. Але ні в якому разі не наказами, заборонами тощо, яких діти не сприймають, для них вони навіть здаються відразними. У Ірининих лише кількох віршиках з підрозділу «Хто ж насправді винуватий?» фігурує таке запитання, але відповідь – винахідлива, сприйнятна дітьми по своєму.

Діти навчаються з прикладів поведінки та поступів звірят чи птахів, які у збірці Ірини діють не внаслідок наказів («суха» моралізація – навіть шкідлива), а внаслідок дедуктивного збагнення потреби належно поступати. У цьому – схвальний підхід авторки, яка своєю багатого творчою фантазією фабулами творів подає дітям казочками, притчами та казками зразкові приклади поведінки, знання про довколишній світ тощо. Надто корисним й ефективним підходом авторки є той, що вона майстерним поданням фабульної дії спонукує малечу доходити власним доступним мисленням до висновків, закладених нею в «зарядах» своїх творів.

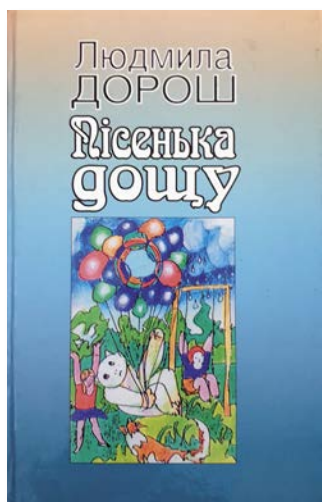
Своїми творами Ірина Мойсей уводить дітей у захоплюючу «словесну гру», яка збуджує й розвиває зорову та слухову увагу, яка збагачується пізнанням довколишності творами «Котячі клопоти», «Тук-тук-тук», «Літаюча квітка», «Як упаде зірка з неба», усвідомленням приналежності до свого роду та його поцінування твором «Найкраща мама», прищепленням навичку дітей допомагати іншим у біді твором «Лісова пригода Таркана», поданням ідеї користі школи твором «Веселка». Більше творів присвячено порам року, які захоплюють виступають персоніфікованими/особленими («Куди поділося літо»; «Нічний гість»; зустріч Зими з Весною, їхнє змагання; «Де знайти весну?») й таким способом підсилено зацікавлюють дітей. Корисні твори підрозділу «Веселі задачки», у розв'язуванні яких, напевно, потрібна допомога вихователю, оскільки

у нас арифметика викладається румунською мовою. А чи дошкільнята можуть виконувати арифметичні операції – це вже інше питання.

Мова поетеси, згідний з Володимиром Антофійчуком, – «барвиста, багата на поетичні асоціації» (сповнена, додам я, багатьма образними художніми виразами, добірними епітетами та метафорами, як, наприклад, «сад лиш спогади (літні) зігрівають»; він «поринув у сон»; «зима укрила (землю) у ковдру білосніжну» і багато подібних). Її мова – сучасна добірна літературна, яка в наших шкільних установах – на «незавидному» рівні, її слід доучувати, щоб висловлюване нею було б доступним сприйняттю дитини, її інтелекту та віковим особливостям.

З 2000 року чимраз відомішою нашим українськомовним читачам почала ставати Людмила Дорош, для якої Румунія стала другою батьківщиною. Уродженка (2 червня 1978 р.) міста Долинська Кіровоградської області, випускниця Олександрійського вищого педагогічного коледжу та Бухарестської Академії економічних наук, у 2001 р. вона дебютувала віршами у «Нашому голосі», у 2006 р. появилася перша її збірка віршів і оповідань для дітей «Пісенька дощу», з 2006 року заснування сурівського журналу для дітей «Дзвоник» стала його редактором, у 2010 р. появилася друга її збірка прози для дітей «Дивовижні пригоди Пір'їнки».

(Продовження на 28 с.)

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LVIII)

(Продовження з 27 с.)

У місті Клуж-Напока знайшла ідеальне сімейне щастя, вийшла заміж, має двох діточок, роботу для яких розширила і роботою з дітьми у заснованому з минулої осені Клузькому Клубі української малечі, зразково виконує редакторські обов'язки у журналі «Дзвоник», продовжує натхненно писати художні твори.

У Людмили Дорош нам, тутешнім, можна вчитись тієї української (наддністрянської) мови, яку, завдяки її неповторній майже щемкій мелодійності, називають солов'їною, вчаровуючою своїми загравами. Небезпека в тому, що між нами Людмила поступово може применшити її експресивно мелодійні валентності.

І в Людмили Дорош два поетичні ґатунки творів: один – це поезії для молоді й дорослих, інший – поезії для дітей.

Наскільки відомо, друкованих нею досі поезій першого ґатунку – мало, і вони, як видно з їх тематичного регістру, постали у дівочому періоді її життя. Це поезії, сповнені інтерogaцій про долю, звернених до рідної матері, а більшість їх – просякнуті глибоким тривожно-неспокійним дівочим обмірковуванням хвилюючого вибору чи появи сподіваного судженого, від якого «звісткти (...) нема», але вона як незрадлива кохана запитується, чи у «своєму серці (знайде) відвагу, щоб забути всі мрії...?» («Нелегке рішення»), тому із душевною досадою благає (= німецьк. «насолада трагічним») його: «Не забувай мене ніколи,/ Але й ніколи не чекай...». У пошуках по віднайденню судженого лірична героїня Людмили втомилася, серце щемить, наче «в крижаній облозі», але Бог «дав (їй далі терпіння)», і їй вже не так страшно, «бо (він, суджений)десь є!». Але врешті переконавшись, що «(Вона) – тут, адесь на другім боці – ти...» (як у Шевченка: на одному березі води – дівчина, а на другому – її зрадливий коханий), ліричній героїні Людмили Дорош здається, що «у світі білім заблудилася», й вона надумує «стати при дорозі калиною», «нічого та нікого не (чекатиме)», «бо вже серця не (матиме)». В українському фольклорі символ калини – багатозначний. Він конотує, наприклад, нещасливе заміжжя дівчини: «Чи я в саду не калина була,/ Чи я не червоно цвіла?/ Взяли мене, поламали,/ На клиночки повішали, –/ Гірка доля моя». У вірші Людмили Дорош

значення символу крайньо трагічне – кончина героїні на розпутті, як Шевченкової Катерини.

Цікаве запитання: якими будуть відтепер вірші поетеси для дорослих, коли Всевишній наділив її бажаним сімейним щастям?

Як редактор «Дзвоника», мати двох діточок і керівниця клузького Клубу української малечі, Людмила Дорош, можливо, надаватиме перевагу дитячій літературі, сповненій тими ж веселими та бадьорими настроями, написаній солов'їною задушевною мовою, як, наприклад, поезія «Пісенька дощу», яка дала назву першій одноіменній збірці: «Кап-кап, – співає дощик весняний, –/ Співаю пісню я весні новій», чи як жартівливо-розважлива для малечі поезія про те, як качур з качкою ведуть своїх малят купатися... у післядошовій калюжі: «Кряччуть каченята жовтобок/ І плещуться у збіваній воді,/ Їх качка потім дзьобиком причеше,/ Будуть вони пухнасті й чепурні!».

Наймолодша з трьох наших поетес, яка своїм «голосом» поповнює й увиразнює картину сучасної української поезії Румунії, це – недавня випускниця українського відділення філологічного факультету Бухарестського університету Лариса Михаєла Трайста, яка від небагатьох років почала друкувати вірші, а минулого року (2019) появилася перша її збірка, яка уже своєю метафоричною назвою «Калинова душа моя», крім поезій про Бухарест та на інші теми, почерпнуті зі Святого Письма, античної міфології та світової літератури, переважно примикає до розробленої Людмилою Дорош любовної тематики, трактованої Михаєлою Трайстою у серйозному але не в трагічному «регістрі». «Поетеса, – відзначає Володимир Антофійчук у своїй передмові, – приходить у наш світ ніби з інших реалій» (= можливий наслідок неспокутування екзистенціальних негараздів – І. Р.). Її поетичну гіпостазь можна б порівняти з весняним черешневим цвітом.

«Основу поетичної книжки Михаєли Трайсти складає любовна лірика» /.../, «проросла із зерен власних душевних і кращих зразків світової поетичної традиції», відзначає професор Антофійчук. Останнє джерело, гадаю я, – доказ відзначеного Франком «приміряння» своїх переживань до виражених іншими поетами, чого у Людмили Дорош зовсім немає.

(Далі буде)

Віргілій РИЦЬКО

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Драма)**ЧАСТИНА ПЕРША – ГОРЯТЬ СЕЛА****1 Пожежа**

Маленька слобідська церква покрита комишем, а на місці вежі в профіль видніється великий дерев'яний хрест. Сонячний весняний день. Дерев'яні бруківки, інші вже розцвіли. Щойно закінчилась свята літургія, присвячена великому празнику Благовіщення, і люди зібрались у подвір'ї церкви. Мужчини, жінки, старики, парубки і дівчата, діти. Всі уважно слухають останні слова священника.

Священик: Як я вам казав на проповіді, мусимо бути дуже уважними, бо настане погана пора для нас. З минулого року, відколи Катерина видала указ знищити нас, справи все погіршуються...

Іван (дійсний герой був отаман Бехмет): Пане-отче, кажуть, що москалі нищать все на своєму шляху. Підпалюють слободи, грабують, забирають людей у рабство на москальській землі.

Священик: На жаль, сину, все це правда. Сночі прибули люди, яким вдалось втекти з битви з москалями. Вони сказали, щоб ми були готові до найгіршого, бо незабаром молотильний камінь Катерини перекотиться й на нас.

Іван: Одному моєму родичу забрали все, збещестили дівчат, підпалили хату, а чоловіка кинули у вогонь, такий був його кінець.

Священик: Москалі ненаситні до чужих земель і багатств! Бачите, сини мої милі, ми весь час живемо у ярмі! Ми були притиснені між двома щелепами зголоднілого лева: з одного боку грабують і пригноблюють татари, а з іншого – москалі. Ми застрягли у жажливих зубах цього ненаситного лева.

Іван: Тоді, пане-отче, як я бачу, нам залишилось лиш залишити ці місця і з надією на Бога йти туди, де можна жити на волі.

Розмову між священником і людьми перериває гомін галопуючих коней. На краю слободи видніються два вершники. За ними здіймається хмара пороку.

На подвір'ї церкви настала тривожна тиша.

Люди почали молитися і бити поклони. Вершники наближаються, звуки кінських копит посилюються. Невдовзі два вершники зупиняються на дорозі біля церковного двору. З коней підіймається пара. Вершники спішилися і поспішають до гурту на церковному подвір'ї. Люди дивляться на них злякано, з тривогою чекають вістей.

Перший вершник: Пане-отче, мої браття, я мчав, як ніколи, хотів якнайшвидше повідомити вам найсумнішу вість, яку міг хоч колись собі уявити. Ми знали, що указ Катерини не принесе нам щастя. А ніколи не думав про грабіж, про кровопролиття, про пожежі, які несуть нам москалі.

Другий вершник: Браття, ми приїхали із сусідніх слобід. Тільки з Божою допомогою нам вдалось врятуватись від москальського оточення. Зрізали кілька москальських голів, а інші встигли утекти в густий сусідній ліс.

Священик: Що ви бачили, сини мої, бо я чув про багато злочинів, які чинять москалі?

Перший вершник: Пане-отче, був несподіваний напад на людей, бо москалі напали на слободу опівночі. Палили хати та землянки. Полум'я підіймалося аж до неба.

Другий вершник: Потім почався грабіж. Забрали все, що знайшли в бідних людей.

Перший вершник: Собаки вили так, наче настав кінець світу.

Старик з натовпу: Немає часу тут сидіти. Ми повинні відправитись у ті місця, де зможемо жити на волі.

Священик: Тяжкі слова мовиш, сину, але правдиві. Нам потрібно зібрати все, що в нас є, і мандрувати до вільних країв. Не можна й далі залишатись москальськими прислугами.

Натовп: Добре мовите, отче! Це пророчі слова для нас.

Іван: Браття мої, як шкода, що ми повинні покинути наші землі, наші рідні домівки і йти в широкий світ.

Перший вершник: Краще бути вільним мандрівником у чужому краї, ніж москальським рабом!

Підіймається галас натовпу: Ходімо, пакуймося! Все, що маємо, те підготуємо до великої дороги.

(Продовження на 30 с.)

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Продовження з 29 с.)

Священик: З Божим благословінням, ходімо пообідаєм у честь великого празника. Будьмо з надією, що Бог буде з нами й поведе нас так, як водив і свій народ 40 років по пустелі Сінаї.

Іван: Ми мусимо врятувати наш народ від знищення, щоб наші нащадки народилися і жили на свободі. Бог зробив нас вільними людьми й ми ніколи не зможемо жити в рабстві, ні в татарському, ні в москальському!

Сердиті люди з похилими головами виходять з подвір'я церкви, деякі жінки зі сльозами на очах моляться повернувшись на схід. Всі направляються до своїх домівок.

2. Йдуть москалі!

Після сумного полудня, настав вечір потім настала ніч над слободою.

Де-не-де гавкають собаки.

Здалека чується бугикання сови.

Раптом нічну тишу тривожить гупання кінських копит, на вулицю слободи в'їжджає вершник і гукає щодуху.

Вершник: Тікайте! Тікайте! На нас нападають москалі.

У вікнах запалюється світло. Люди виходять на вулицю.

Якийсь чоловік: Що діється? Що сталося?

Вершник: Москалі хочуть нас пограбувати.

Чоловік: Скільки їх?

Вершник: При місячному світлі мені здалося, що їх 20-30 вершників.

Чоловік: Повідомимо Івана.

Вершник: Я поїду.

Вершник зникає у нічній темряві. У цей час на вулиці збирається все більше людей. Всі тримають у руках знаряддя оборони: вила, сокири, кілки.

Вершник: Іване! Іване! Москалі нападають!

Іван: З якого боку?

Вершник: Зі сходу.

Іван: Багато їх?

Вершник: 20-30 вершників.

Іван повертається на своє на подвір'я, а невдовзі вже в'їжджає на коні, тримаючи в руці шаблю, яка блищить при місячному світлі.

Іван: Лицарі мої, за мною! Зустрінемо непрошених гостей!

За Іваном число вершників зростає, вони мчать назустріч ворогам. На краю слободи, на відкритому полі зупиняються.

Іван: Браття мої, досить вже терпіти напади москалів на людей. Ми мусимо їх подолати. Чи смерть, чи свобода!

Парубок: Брате Іване, ми всі присягали, що хочемо бути вільними. Якщо не зможемо тут жити, тоді направимося в інші краї, а не поступимося москалям.

Іван: Дуже гарно сказано! Бог зробив нас вільними. Тому ми мусимо боротись, щоб померти вільними. А що бачу?

Парубок: Зграя вершників направляється до нас.

Іван: Готуйте шаблі до бою! Будьте сміливими, бо тут наша земля, яку маємо від наших прадідів.

Парубок: Приближаються швидко. Ану, пригасимо їх запал!

Іван: Браття, смерть москалям! Прямуйте за мною! Знищимо їх. Тут буде їх могила!

Іван зривається з місця, як стріла з напруженого лука. За ним всі вершники. Москалі на мить зупиняються. Але вже не мають часу оговтатись, бо Іван, увірвавшись в їх зграю, розтинає її надвоє, а за ним вирунають з темряви його побратими. Починається жорстока битва на життя чи на смерть. Падають москалі. Коні тікають зі звисаючими на них мертвими тілами вершників.

Іван: Хотіли нашої землі! Тепер залишіться тут вічно! Станьте добривом для майбутніх урожаїв.

Козак: Переслідуйте, браття! Не залишайте жодного!

Іван: Стійте, боягузи! Якщо дійшли до нас, то чому тепер тікаєте?

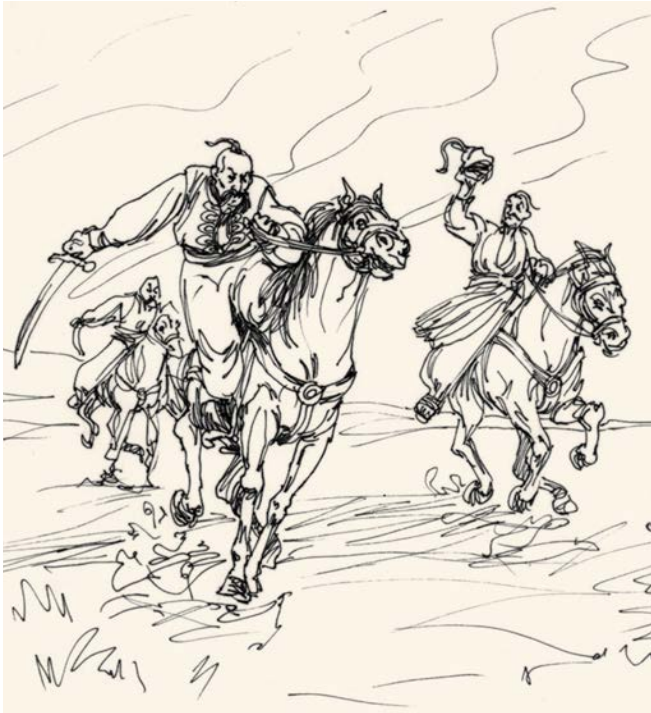
Козак: Утікають до Катерини, щоб заховатись під її спідницею. Жодного не упустіть! Підганяйте коней!

Жорстока боротьба між останніми москалями та козаками. Іванова шабля свистить у повітрі рубаючи москалів. Один за одним падають загарбники. Чується, як іржуть коні без вершників. Молодого козака ранять у ногу.

Іван: Брате мій, ти поранений? Чекай, порву свою сорочку і перев'яжу рану, доки доїдемо в слободу.

Якийсь голос: Іване, гадаю, що ми зустріли москалів так, як вони заслужили.

Іван: Спіймаймо коней і візьмемо їх з нами. Від мертвих заберіть шаблі, бо вони пригодяться нам. А тепер повертаймося в слободу.

Ілюстрація Михайла Тимошенка

На світанку Іван разом зі своїми товаришами по боротьбі в'їжджають у слободу. Люди чекають їх на вулицях.

Іван: Люди добрі, спасибі Богові, що допоміг нам утихомирити цих неочікуваних гостей. Тепер ідіть до ваших домівок і спокійно чекайте. Поки появиться сонце на українському небі.

Старик: Хай святий Бог благословить вас за вашу хоробрість, милі діти, що врятували нас від смерті цієї ночі!

Іван: Хоч би це була остання ніч болю. На жаль, це тільки початок мук, які наступають на наш народ. Москалі розлютяться і прибуватимуть з кожним разом все більше, нам тяжко буде вистояти проти них.

3. Рішення про від'їзд

В неділю, після святої літургії, на церковному подвір'ї люди чекають рішення ради старійшин щодо від'їзду в інші краї, де вони могли б жити вільно.

Священик: Сини мої, дорогі віруючі в нашого Бога Ісуса Христа, ми порадилися зі стариками нашої слободи про нашу майбутню долю. Але даю слово батькові Івана, хай наш старий Лаврін скаже вам, у чому річ.

Лаврін: Браття мої, ніколи не радив би нікому покинути нашу слободу. Тут народилися наші діди, тут вони працювали, тут вони раділи, тут їх і похоронили. А тепер тут не можна жити через москальську орду, яка палить все на своєму шляху. Чули і ви про те

свавілля, яке вони чинили в сусідніх слободах. Тож ми вирішили залишити ці місця, і піти туди, куди нам Бог просвітить шлях, щоб вільно жити.

Олекса: Браття, ми рабами не були й ніколи не будемо. Ми вирішили йти за далекі обрії, де можемо бути вільними. Але не хочу, щоб ми йшли, як отара без пастуха. Ми маємо нашого панотця, який проведе нас молитвами цим шляхом. Нам потрібно і хороброго козака, козака-отамана, який би був на чолі наших відважних воїнів.

Священик: Чекаю від вас пропозицій, кого ви хочете бачити отаманом, що поведе нас у землі серед вод турецького краю, куди, як вам відомо, дійшли й інші наші браття.

Олекса: Подумайте добре кого виберете, бо будете змушені слухати його. Ми віддамо наше життя в його руки, а він захищатиме нас від всіх тих, які пробуватимуть нападати на нас.

Люди на подвір'ї: Іван! Іван! Хай буде нашим керівником Іван!

Голос із гурту: Іван молодий, хоробрий, знає дорогу куди нам треба їхати. Він разом зі своїми козаками зможе захистити нас від ворогів.

Люди на подвір'ї: Хай живе Іван! Хай живе Іван!

Іван: Браття мої! Дякую вам за довір'я. Разом з моїми хоробрими козаками ми захищатимемо вас ціною власного життя. У наших жилах тече та ж сама кров, яка кричить: свобода! Підемо до свободи, жертвуючись.

Олекса: Пане-отче, благослови нас йти під Божою охороною!

Священик: Хай буде благословенний Бог наших родичів, Бог Аврама, Ісака та Якова. Хай Він благословить і хоронить нас. Хай Бог звернеться обличчям до нас і нехай милує нас. Хай Бог поверне лице до нас і хай подарує нам мир і свободу!

Люди на подвір'ї: Амінь!

Іван: Тепер ідіть додому! Ті, хто гадають, що зможуть подолати тяжку дорогу, візьміть все, що вам потрібно для цього довгого шляху без повернення, а вранці, після співу півнів, приїдемо сюди й помолимося востаннє у нашій церкві. Потім рушимо, з Божою допомогою до нового світу, до місць, де надіємось знайти свободу.

Священик: Ось мої любі сини, у 7287 році від створення людства, себто в 1779 році від народження нашого господа Ісуса Христа ми змушені утікати. Підемо ми з благословінням Бога: во ім'я Отця, Сина і Святого Духа!

Люди на подвір'ї: Амінь!

(Далі буде)

Микола КОРНИЩАН**Затвердження**

Тільки твоя реалія була правдивою;
єдина містина,
де мені вдавалося існувати
навіть і в цім житті.

Ясніша за привілля моїх жадань
і більш охоплююча, ніж усе те,
що можна було уявити.

Була повна кімнат з дзеркалами,
що зберігали відбитки зі снів,
вікна з водою
між сапфіровими небесами,
двері відчинені
тільки в напрями надбереж.

Наділяла доволі часу
для всього того, що траплялося.
Більш, аніж можна було пригадати
та прогавити в ілюзіях
з чужими нестачами.

Тільки твоя теперішність
залишалася тривкою.
Вимагала вчувати все, що існувало:
сяюче скло, січуче небо з-понад моря;
чужі подихи, рознесені вітром;
і декілька слідів заляканих шугань,
деформуючи саяво близькості,
відсвічуючи інші дійсності; чужі часи;
ночі, якими я не міг би існувати.

Тільки твоя присутність
стверджувала мою реальність.

Ми не снилися ніколи

Був такий час, коли між нами не було
нічого спільного.
Жодної дороги й жодного мосту
через ріку сходу.
Жодного імені, яке нагадало б нам
одну й ту ж особу.
Трапилось, все ж, що я почув твій голос:
помилковий телефонний дзвінок; тільки сон,
більш дійсний, чим все те, що нас відділяло.
Ти побачила мене на знімку десь в Інтернеті.
І знала, що то я.

І відтоді почала чекати.
Голос не мав сили бажання.
Тільки твою тишу,
повторену відгуками, я міг уявляти,
як єдину реальність,
яку можна було відчутти.
Незалежно від простору й часу.
Навіть і тоді, коли між нами
не було нічого.
Коли наша близькість віддалювала нас
від будь-яких ілюзій.
Щоночі ми піддавались тому ж сну,
але одне іншого не снили ніколи.

Сниш, що бачиш мене

Уявляєш, що я більш присутній,
чим ти. Поруч.
На березі, на яким, відносно твоєї дійсної істоти
тієї, що снить,
я дедалі даліше, чим ти.
Не підходиш і навіть не смієш
снити воду,
бо знаєш, що уві сні немає віддзеркалень. І знаєш,
що можеш себе бачити
тільки через те, що водночас
і я тебе сню.
Залишаєш нашу спільну тінь. Віддаляєшся,
але не можеш переступити за той край,
де мій погляд губить будь-який блиск.
Ані за власну уяву та ані за міст з порту. Той самий.
Ані там, де накладні простори засвідчують
мінімальні різниці:
зруйновані стіни, дозволяючи витікання саява;
вали тьми, вириті в сходах останнього поверху;
величезний ілюмінатор,
змонтований в свинцевій стелі.
Не торкаєш нічого. Навіть ані вікна,
що залишилося відчиненим,
заманюючи в реальне місце:
інтер'єр нашого дому.
Бачиш, що сниш. І сниш себе,
коли сню, що бачиш мене,
мовби бачила внутрішню пітьму.
Ти більш близько, чим усе те,
що можу уявити,
чим те, що триває навіть і тоді,
коли вже не видно нічого;
відчувається тільки один єдиний раз;
як останнє пробудження.

Щастливе дитинство

Слова Оксани РАДЕВИЧ-ГРАБОВСЬКОЇ

Музика Івана ЛІБЕРА

Легко, лагідно

1. Ща-сли-ве ди-тин-ство – це теп-ла ха-ти-на, в я-
 2. Ща-сли-ве ди-тин-ство – це дру-зів ба-га-то, з я-
 3. Ща-сли-ве ди-тин-ство – в ща-сли-вій ро-ди-ні, я-
 кій у лю-бо-ві зро-ста-є ди-ти-на; це
 ки-ми і буд-ні ми-на-ють, як свя-то! Це
 ка все най-кра-ще пле-ка-є ди-ти-ні! Бла-
 ма-ми-на піс-ня, ба-бу-си-на каз-ка, лю-
 щед-рі сюр-при-зи і здій-сне-ні мрі-ї, каз-
 га-єм, до-рос-лі, зро-біть все мож-ли-ве, щоб
 бов у-сіх рід-них, Гос-под-ня-я лас-ка... // Це
 ко-ві ба-жан-ня і щи-рі на-ді-ї... // Це
 квіт-ло у сві-ті ди-тин-ство ща-сли-ве! // Щоб

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ЛИПЕНЬ

• 30 років від заснування літературно-культурного журналу українських письменників Румунії «Наш голос».

4 липня

• 134 роки від дня народження українського письменника Івана Доцівника (1886-1973).

7 липня

• 67 років від дня народження Анни Трайсти Рушть (1953 р.) – української письменниці та викладачки.

8 липня

• 30 років від дня смерті української письменниці Ірини Левинської (1907-1990).

12 липня

• 86 років від дня народження Михайла Волощука (1934 р.) – українського поета, художника, учителя та інструктора самодіяльних художньо-артистичних колективів.

15 липня

• 57 років від дня народження Лучіки Міжок (Арделян) (1963) – публіциста, упорядника підручників, викладача.

16 липня

• 105 років від дня народження Оксани Мельничук (1915-1957) (справжнє ім'я – Маріне Галінадзе, у заміжжі – Панчук) – української поетеси.

21 липня

• 79 років від дня народження Василя Клима (1941-2011) – українського письменника.

27 липня

• 15 років від дня смерті Степана Ткачука (1936-2005), українського письменника, перекладача, публіциста, культурного діяча, першого голови Союзу українців Румунії та депутата в Парламенті Румунії, інженера.

30 липня

• 61 рік від дня народження Мирослава Петрецького (1959 р.) – українського артиста-співака, публіциста, педагога, голови Марамороської філії СУР.

31 липня

• 75 років від дня народження Іляни Дан (1944-2020) – українського публіциста та вчительки.

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 312)

6.

Кулунева Аспазія вже давненько не відвідувала своїх кумів Ілаша та Івону, навіть не пам'ятає відколи, але, певне, ще до того, ніж сталося Оксані оте нещастя. А не відвідувала їх через Івону, через її горду й образливу пихатість. Ілаша ще зустріла кілька разів десь на вулиці, а то навіть прийшов він до неї, коли загинув отой великий обласний шеф – хотів сказати їй щось про не знати які письма, але хіба тоді було їй до того? А тепер таки мусить іти до них: Оксанине весілля надто важливе, що не кажіть! Крім того, не хоче гнівити Ілаша, бо він завжди був дуже порядний. І йде до них запросити на весілля, бо так годиться, хоч Івона і не вартує цього. Але Оксана – все ж таки їхня хрещениця, тож запросити треба обов'язково. Аспазія думає, що вони, мабуть, не прийдуть, головню тому, що весілля відбудеться у молодого, тобто в іншому селі, аж у Калафіндештах. А оскільки її обов'язок запросити своїх кумів безперечний, тому Аспазія і йде до них.

У кумів ждав на неї неприємний сюрприз: Аспазія застала дома лиш Івону.

– Слава Богу, пригадала-с, що існуємо й ми на Божому світі?.. – докірливо зустріла Івона свою куму.

– Та не гадаю, що ви страх скучали-сте за мною... – не втерпіла Аспазія, щоб не вколоти Івону.

– А хоч було тобі навідатись, аби подивитися: ще живі мої куми, чи вже покійні? Але тобі байдуже! А тепер ти, певне, прийшла за чимось, ні? Бо ви приходите лиш тоді, коли хочете щось викавчити¹ від мене...

– Ні. Я прийшла запросити вас на весілля моєї дочки.

– Ти що? Невже?.. – невдоволено здивувалася Івона. – Та вже, слава Богу, нарешті виходить заміж, бо їй давно треба було... Та хто бере її?

– Парубок з Калафіндешт, Біорел. Хлопець – хороший, військо відбув.

– А хоч має він якесь майно, чи теж голодранець, як і ви?.. – не переставала Івона ображати Аспазію.

– Біорел – син чільного ґазди з Калафіндешт, щоб знали!

– Не говори... – злісно засміялася Івона. – І яким чином добула ти собі зятя аж із Калафіндешт, тобто десь у чорта в зубах? Бував він у нас на храму чи на танці, га?

– Ні. Біорелова сестра була Оксаниною колегою в радівецькому ремісничому училищі і тепер працює кравчиною, як і моя дочка. Ну, а Біорел приходив до Радівців до своєї сестри, там і познайомились. А у Біорела теж хороша робота: він тракторист у їхньому колективному господарстві!

– Так?.. Значить, він не має свого поля! У такому разі, покладуть вони зуби на клинок, бо користі з того колгоспу, певне, як з пса сала...

– Та де! Біорел має й фасунок², і одержує ще й хліба за трудодні. А завдяки кравецтву моїй Оксані й не треба поля!

– Ади... – Івона, певне, хотіла ще лягнути якесь отруйне слово, але Аспазія випередила:

– Так що прийшла-сми сказати, що молоді і я запрошуємо, щоб прийшли, якщо ваша ласка, через місяць на весілля! Мені банно³, що не застала кума Ілаша, але перекажіть йому ви... – Аспазія навмисне не звернулася до Івони по імені, але й кумою не хотіла її називати.

– Побачимо... Але не гадаю... У нас дуже скрутно з грішми.

– Я прийшла тільки тому, що Оксана – ваша хрещениця...

– А видиш? Не казала я, що прийшла-с, бо маєш інтерес! А інакше – і гадки не мала-с би навідатись... Я навіть дивувалася, що ти так довго не приходила, але теж подумала, що, видай, не мала-с невою⁴, бо ви унаджуєтеся лиш, коли...

– Слухай, кумо Івно! – вибухнула Аспазія й перейшла на ти. – Тебе й не варта відвідувати, бо такий скнарі та скуси⁵, як ти, нема на світі пари!

¹ кавчати – плаксиво й настирливо просити в когось чогось (К. Ір.).

² фасунок – зарплата (К. Ір.).

³ банно – жаль (К. Ір.).

⁴ невою – тут, потреба (К. Ір.).

⁵ скуса – дуже зла жінка, відьма (К. Ір.).

– Тобі не встидно, безличнице?! Бо зараз хапну-
тя за гирю⁶!

– Ти лиш попробуй, а то і я маю руки! А сьогодні я
прийшла лиш тому, що поважаю кума Ілаша, бо твій
язик гадини...

– Що-що?! Як ти смієш, помийнице?! Забирайся
з моєї хати! Уже! А то вижену-тя віником! – крутнула-
ся Івона, шукаючи що вхопити.

– Ади, на! – Аспазія повернула Івоні зад.

Виходячи поспіхом з хати, Аспазія ще кинула сво-
їй кумі з порога зневажливий погляд.

Івона кипіла злістю і кинулася за Аспазією, але
зупинилася перед дверима, проклинаючи і лаючи її.
Якийсь час вона вешталася по хаті й врешті гепну-
лася на ослін і гучно сплеснула в долоні:

– Ти диви, паршива скуса! Та ти, виджу, занадто
знахабніла! Ну, нічого, навчу я тебе розуму! – загроз-
ливо бурмотала вона.

Івона не знаходила собі місця. Повертілася на
ослоні, далі зірвалася й підбігла до вікна, але Аспазії
вже не було видно – покинула подвір'я. Івона посто-
яла ще трохи перед вікном, стараючись заспокоїти-
ся, але їй не вдавалося.

Невдовзі відчинились двері.

– Ади, ще одна Аспазія... – промимрила Івона.

– Що кажете, ма'? – недочувши, поцікавилася доч-
ка.

– Нічого... А ти, куди ландала дотепер? – викри-
нулася вона на дочку, готова вилити всю свою лють
на будь-кого.

– Як куди? Я була в Михайла. Змазувала йому
прищі. І щоб ви знали, ма', у нього вся спина в при-
щах. Має, видай, ще й гарячку...

– У Михайла прищі від довгого лежання горілиць,
але й гуцульчина помада, видай, уже не помагає... –
понури сказала Івона, ніби синове здоров'я її зовсім
не цікавило.

– Я заварю йому чай з кровавнику і вкину й горі-
хових шкаралуп, може, він трохи простудився, хоч не
гадаю, бо...

– Добре, іди та завари.

Але Аспазія не поспішала йти. На якусь хвилину-
дві замовкли обидві. Потім, ніби встидаючись і не на-
важуючись, дівчина запитала тихо:

– А що, хтось був у нас, ма'?..

– Чому питаєш?

– Та чула-сми, як гавкав наш пес...

– Хтось був, – буркнула Івона, – але не той, котрий
у тебе на умі, не був твій міліціонер...

Аспазія сильно почервоніла – звідки довідалася її
мама про Чезара?.. Але не сказала нічого на мамині

слова. Вона дійсно гадала, що приходив Чезар, бо
він обіцяв прийти, але довідався, мабуть, що Ілаша
немає дома, а він, певна річ, хоче говорити з обома, з
татом та з мамою дівчини, бо так воно годиться.

Через хвилину Аспазія перевела розмову на ін-
ше:

– Я зараз поставлю на чай, а що буде їсти Михай-
ло, якщо в нього гарячка?

– А що їстиме? – огризнулася Івона. – Те, що й
ми їмо!

– Він написав у зошиті, що хоче голубців.

– Голубців?! – пискнула Івона. – Він здурів? Звідки
голубців? Та не станемо тепер різати свиню, ні?!

– Те і я сказала Михайлові, що на голубці потріб-
на свинина. Але я попрошу тата, аби купив завтра з
м'ясної крамниці, коли поїде до Сучави.

Уже третій день, відколи Ілаш разом з іншими
візниками привозить з міста для колективного госпо-
дарства міхи з цементом та черепицю. У колишньо-
му дворі пана Прункула будувалися нові амбари та
стайні. Ілаш цього не робив би, але не хоче залишати
своїх коней на чужі руки, щоб інші перевантажували
їх. То правда, що коні вже не його, бо примусили здати
їх до колективного господарства разом з упряжею.
Здав Ілаш і вози, і три пари саней, і плуг, колісницю
та сівалку, залізну й дерев'яну борони – все. Його
двір залишився пустим. Але поки що вдалося йому
зберегти частину орної землі, а саме майже чотири
фальчі, збрехавши, що продав те поле. Але що з тієї
землі, якщо нема вже чим обробляти її? Без коней
та знаряддя та земля – ні до чого. А погано ще й те,
що Ілашеві не вдалося домовитися з долинівським
сватом, власне, не з ним, а зі свахою, бо сват дуже
хворий – лежить, нікого не пізнає – та підробити кви-
танцію про ніби продаж чотирьох гектарів поля. Не
міг переконати сваху ніяким богом. «Не сердіться,
свате, я таке не підписую, бо якщо дізнаються, по-
сядять і мене, і вас...» Щастя, що не навідався, як
погрожував Ілашеві, отой Блюменталь, партійний
інструктор чи ким він там, у райкомі, бо погрожував
прийти та перевірити документ про продаж землі.
Він або забув, або сказав лиш так, щоб налякати Іла-
ша. Але решта землі, худобу і сільськогосподарське
знаряддя здав до колективу, хоч Івона противилася
зі всіх сил і загрожувала повіситись. Після цілонічних
сварок, Івониних загроз, крику та зойку, врешті Дорі-
ни зрозуміли, що нема іншого виходу, і вони мусять
записатися у колективне господарство. А сталося це
після того вечора, якого вони ніколи не забудуть.

(Далі буде)

⁶ гиря – волосся. (К. Ір.).

Микола КОРНИЩАН

Утеча з реалії

(Продовження з № 312)

4.

Відаючи, що їм не варто було остерігатися нічого, не м'ялися ані секунди. У ту мить, коли, знагла покинувши те кляте поміщення, почувись вільними, враз вияснили, що тільки зараз розпочинала та дивовижна вандрівка, саме кризь ті марева, які викликали якусь незрозумілу неприязнь та майже ексцентричні забаганки. У всевладді безвихідної плутаниці, нібито ввійшли б в якусь позаземну прірву, ще мали вдосталь сили, щоби вірити, що перебували саме там, де й повинні були знаходитись. У тім дозвіллі, яке ввижалося відірваним навіть і від самої реальності. Тут, де все здавалося кальцинованим. Де не було блакиті висот, а світло спалахувало звідкілясь з глибин. Вочевидь, витікало саме з отих безкінечних річок лави, які пронизували своїм блиском все те, що знаходилось на поверхні. Аж на такій інтенсивності, що навіть здавалося, що тут все, абсолютно все, тривало завжди. Навіть і яри, викопані в склі з верхів'я, де зазвичай повинно було бути небо, їхньою, аж такою невдатною архітектонікою, придавали цілому ландшафту особливу бучну містику. Та ще були й ті думки, що з'явилися мов знічев'я, зобов'язуючи вірити, що аніщо, ніщо з того, що завбачалося, не було певним. Все викликало якийсь ляк, віщувало щось зловісне, коли якийсь дивний запах, мов тисячолітніх кісток, починав розповсюджуватися скрізь, наповнюючи пустинню глибин, наче дим згорілих крил; крил святих або інших, видуманих примітивними розумами звірів; інші все більш галюцинаційні уяви. Повів той, що тривав повсюдно. Між амбразурами та в мінаретах; в ямах, наповнених застоєюною водою; ба навіть і над нескінченними теренами щебеню, де аніколи не виростало щось живе. Де тільки зрідка рухались лишень якісь склеєні тіні, ношені майже видимим вітром, поповнюючи повітря, якого ще можна було вдихати. Де вона довідалася про болючу правду: «ДНК з кісток закопаних тут у четвер 19-го листопада 1372-го року, співпадає з твоїм ДНК. Принаймні, саме так показує сканер, яким користуюся, щоби впевнитися в деяких здогадах». Але вона навіть і не квапилась відповідати на те, що на мить їй здалось тільки якимсь дурним викликом. Навсправжки навіть і не вдіяла надто багато уваги новим технологіям. Та, тим паче, отому портативному пристрою, що подобав на мобільний телефон, яким зараз користувався він з метою полегшити хтозна-які розрахунки. Та хоч би що там було, вона знала, що в тім місці, в котрім перебували зараз, може, аніщо з того, що здавалося звичайним, не могло виявлятися ще

й десь інде. Саме так, як отут. Тут, де усе у великій мірі ставало здебільш яснішим, чим ввижалося дотепер. Щось інше. Таке ж неекспресивне, мов і повітря, що приймало майже сірі відтінки, сіро-металеві, затверджуючи буцім-то всю потужність вітру, який посилювався дедалі більше. Мовби-то усе те, що сприймалося, наче якісь вибухи постійно змінних кольорів, могло сформуватися саме з їхніх думок. Іншими словами, здавалося, що тільки якась неблаганна сила, зростаючи разом з новими забаганками, викривала нові й нові незбагненні безмежжя зовсім іншого світу. Виняткового світу, розташованого десь на краю уяви, в яку вони поглиналися все більше і більше. І чим далі настигали, тим чіткіше переконувалися у певності всього зустрітого; зростаючи з нічого; видіючи в просторах, що не були доступними людському розуму.

– Те, у що віримо, не змінює аніяк усе те, що бачимо, – надставляв він, денервуючи. – Існує тільки в наших мислях, а, іноді, набирає аж таких дивацьких форм та аспектів, що навіть здається, що, по суті, все людство є тільки якимсь несправжнім видом, вимушеним піддаватись постійному самообману.

– Щось не розумію, куди саме ти прямуєш, – вплеталася вона, сповнена відрази та осатанілої охоти покласти край усім тим дешицям.

– Ніщо не є саме таким, яким маячить, – продовжував він, начебто хотів був витіяти зі своїх слів зовсім інший світ. Тільки через те, допускала й вона, що усі здогади та зусилля зрозуміти будь-що були тільки в їхню користь. До того ж, навіть і не могли тільки чекати й нічого не діяти. Хоча й здавалися віддаленими від абсурду, в який заринали чим глибше, щоби зуміти звільнитися від того, чим більш пароксизмального стану, повинні були спочатку второпати суть всього.

– До того ж, – наполягав він, – це місце не подобає ані на що. Навіть ані на обманливі зображення з дивацьких снів. Ба навіть ані не нагадує щось своєрідне. Іншими словами, здається, що усе це майже й не існує.

– Але все ж, ми ще й досі тут. Хоча я надіюсь, що ось-ось зуміємо якось викараскатися з цієї неможливості.

– Може, маєш рацію, – вомпив він. Відтак всміхнувся лаконічно, буцімто саме тією поведінкою силкувався ви-найти аби яку форму компромату. Лишався, проте, певним та доволі сторожким, хоча оставляв враження, що, звільна, з кожним новим кроком у невідоме, контролював обставину. У дійсності все ж, все було зовсім інакше. Насправжки, в жаху від побаченого вони аніяк не могли позбавитися палких бажань знаходити чим більш наскільки всебічних, настільки ж безглузвих витлумачень. Мовби

розуміли все. Мовби відали, що має відбутись. Може, й тому, достобіса, користались тільки якимись недоречними словами, призначеними викликати тільки якісь неясні алюзії або припущення того, що не відбувалось саме так, як розмічали вони. Може, тільки з остраху уникати правди. Може тому, що знали, що знаходилися на землі смерті. У прямім розумінні значення цього концепту. Так. Вони були саме там, де не могло існувати майже аніщо, але зналось, що саме сюди відійшли усі ті, котрі залюдняли усі часи. І ці гадки впотужнювали ще більше боязнь перед неминучою плутаницею. Навіть і зараз, коли, зупинившись поруч якихось незрозумілих плетив, вирізьблених на гладкості величезного каменя, відтінку потемнілого неба, силкувалися втямити правдиве значення екстравагантних символів. Але невдовзі їм довелося відступити. Позбувшись апломбу загодя надуманих ідей, вона звістила його, що абищо там не було б зашифровано, у тих нерозбірливих рунах, у будь-якім випадку, оті повідомлення не могли бути саме з цього світу. Себто, скоріше з того, з котрого вони прийшли. Ще казала, що, до того ж, їм не слід було довіряти облудним верзінням, викликаючи відразу та чим більш віддаляючи їх від заздалегідь задуманих ідей; утворюючи в їхніх думках якісь неіснуючі відбиття, мов ті гіпотези, що зводили нанівець саму істину. Подібно враженню, що у всіх жильців звідсіля не було тіней, через те що тінь була всього лишень відбитком однієї тільки душі. Або інші подібні погляди. Все більш неймовірні, по мірі того, як, мов у якімсь сні, вона продовжувала наводити інші та інші, тільки якісь безглузді витлумачення, позбавлені логіки. Нагадувала навіть і те, що розчула всередині.

– А якщо правдивим є усе те, що нам донесли? – єхидствувала, напростець налякана тим, що дізналась всередині. Якщо помремо через шість годин? Через розріджене повітря...

З тим самим споглядальним виразом лику він, усе ж, відмовлявся давати будь-яку відповідь, навіть і відстала загальну, незважаючи на усі його запальні переконання, які, ввір'яв він, могли б висвітлити велику частину таємниці. Маршував тільки своїм шляхом. Занурений у майже ворожу тишу, залишав враження, що спішив у якесь певне місце, знане заздалегідь, де його повинні були чекати. І все це тільки щоби переконати її у тім, що поки що досягав усі свої дії. Самоконтроль придавав йому саме тієї обачної сили, яка, допускав, повинна була б віддалити навіть і її від будь-якої порочної гадки. Зокрема, цими непевними миттями, коли вона, слідуючи за ним зблизька, бачила перед собою зовсім іншу особу. Бачила, як його волосся ставало чимраз більш піщаним, а шкіра набирала відтінків пористого паперу.

– Може, – налягала вона, – може, якщо ми помремо невдовзі, то нам краще було б зупинитися.

– Якщо ми ще не померли, – відповів він наскільки відверто, настільки ж глузливо. – Бо ДНК, – нагадав їй, –

не може бути, щоб і в когось іншого був той самий ДНК. Розумієш? Це ж нонсенс.

– Знаю, – сказала вона. – Знаю, що не можливим є отакий збіг, але і не вірити у все те, що намагаєшся мені натякнути, саме той факт, що 1372 року я була теж тут і була теж я. Я не можу прийняти подібні дурниці. Це вже забагато.

– Але все ж, – надставляв він тим же дивним тоном, – незважаючи на чіткість сканера, силкуюсь вірити, що десь, в якійсь неясній точці просочилось вагоме упущення. Або, може, скоріш за все, йдеться про вплив зовнішніх чинників. Тим паче, що тут аніщо не є таким, яким повинно бути б. Та, якщо ти запримітила, гадаю, що ми вже й не можемо повернутись. Хочу казати, що не зуміємо повернутися саме туди, звідкіля ми вирушили. Через те, що отут, скоріш за все, крокуємо тільки тропою часу. А подібна стежка, як можеш і сама зрозуміти, є всякчас доконечною.

– Так, – узагальнила вона, здаючись його міркуванням, але доволі добре вловлюючи, що її побоювання починали набирати все більш виразних абрисів. Все більше деталей відділяли її від звичайного світу. Те каміння та ті затінення; тіні, що вигинались при будь-якій думці та, осібно, відчуття, що її дійсне тіло ставало легшим за те, яке насилось перед приїздом осюди. До того ж, ще можна було пригадати й брак потужності кольорів. Та навіть і повне розчинення усіх нечітких форм. Постійне злиття з тим, що не могло існувати аніде інде. З тим, що тільки лишень припускалося, що могло бути можливим. Забувалось все більше. А врешті-решт, мов у експансії небуття, поблизу з'являлася порожнява. Незмірна та знадлива порожнеча. І в мигтінні того, що могло існувати лишень на гранях реальності, здавалось, що іскрилось ще щось. Якесь світло, що згустило у щось, що нагадувало форму людського силуету. Але ота з'ява була надмір нечіткою. Лишень якоюсь неясною ідеєю. Фрагментом сну, що з'являвся спонтанно. Залишав місце підземній темряві, яка перемішувалась з чимось майже відчутним та живим. Посилювалась та густішала. Всотувала близькості повні дерев, тих вузлуватих стовбурів, всередину яких всі мешканці звідсіля ховали мертвяків. Дуби та акації, та сосни, що зацвітали іноді. Бо, хоча їх було підтято на абиякій висоті, їхнє коріння залишалося глибоко в землі. І все це, з певною метою: зберегти живу згадку всіх з середини тисячолітньої деревини. «Розуміється» помишляли вони та відмовлялись від будь-яких зайвих пояснень. Бо вже навіть і не відчували потреби в словах. Отже, саме тому тільки зараз, коли вже не відчували жодної ваги, розуміли, що і їм слід було сховатися саме всередині подібної деревини. Назавше. Через те, що тут усе, абсолютно все, тривало одвічно. Та навіть і не треба було чогось іншого, щоби забути власне єство.

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

Дорогі юні читачі!

Віддавна діти змалку засвоюють основи християнського віровчення у храмах, школах, ліцеях, гімназіях. І, звичайно, вдома – у спілкуванні зі старшими, у спільному читанні Біблії (Святого Письма), Житій святих.

Кожна людина має право на власний вибір у ставленні до віри та релігії. Але як зробити такий вибір? Як правильно осягнути зміст Біблії – однієї з найвидатніших пам'яток світової культури і книги, у якій розкривається сутність християнства? Вивчення основ християнського віровчення запроваджено в навчальних закладах. Це робиться не тільки для того, щоби зміцнити релігійні переконання, а й для того, щоби, з одного боку, глибше пізнати віру кожного народу, а з іншого, – певною мірою прилучитися до тих культурних надбань людства, які християнство акумулювало в собі протягом понад двох тисячоліть.

Здавна в народі кажуть: що людина посіє, те й пожне. Цими оповідями ми прагнемо посіяти у ваших серцях зерна віри та знання про Христа і християнську культуру, сподіваючись на добрі плоди.

Усім відомо, що кожна велика справа розпочинається з малої. Якось Ісус Христос розповів своїм учням таку притчу. Царство Небесне подібне до гірчичного зерняти, що його взяв землероб і посіяв на своєму полі. Воно, щоправда, найменше з усіх зерен, але, як виросте, стає найбільшим з усієї городини, і навіть стає деревом. Так що птаство небесне злітається і гніздиться на його гілках. Отже, гірчичне зерня, маленьке і непримітне на вигляд, народжує життя яскраве, сильне і повноцінне. Тож нехай і у Ваших душах з цих оповідей, мов із гірчичного зерняти, виростає могутнє дерево пізнання Христового вчення і пов'язаних із ним пам'яток матеріальної і духовної культури людства.

Що таке релігія і віра?

Очевидно, багатьох із вас хвилювали питання: звідки взявся навколишній світ? Як виник небозвід і земля? Як з'явилася сама людина?

Цим люди зацікавилися ще в сиву давнину. Спочатку різними були їхні відповіді, але поступово вони прийшли до думки, що все це постало завдяки якійсь вищій могутній силі, надприродній істоті. Нею є Бог.

З часом у людини склався цілий комплекс уявлень, поглядів, ідей і понять, пов'язаних із вірою в реальне існування Бога, розумінням його сутності, що відбилося у відповідних молитвах, обрядах, звичаях і традиціях. Усе це називається **релігією**.

Найважливіший принцип релігії – визнання Бога як творця всього існуючого, в тому числі й людини.

Інше важливе положення релігії – переконання в тому, що людина здатна спілкуватися, єднатися з Богом. У цьому виявляється і сама сутність релігії та її назва, бо латинське слово *religare*, від якого походить слово *релігія*, означає *з'єднувати, з'єднувати*. Релігія і є тим, що дає людині можливість єднання з Богом.

У сучасному світі люди вірують по-різному. Тому існують і різні релігії. Буддизм, християнство, іслам – найбільші із них. Дуже велика частина людства (2,1 млрд.), в тому числі й українці, вірують у Бога так,

як навчив вірувати Син Божий Ісус Христос. Тому і називають їх християнами.

Вірувати в Бога – значить мати тверде переконання у бутті Бога і в його вченні про спасіння людей. На це вказує апостол Павло: «Без віри неможливо подобатися Богові, бо хто приступає до Бога, мусить вірити, що Він існує і дає нагороду тим, котрі його шукають».

Але щоби наша віра була справжньою, необхідно сповідувати її. Сповідувати віру – це виявляти віру в Бога словами і добрими вчинками так, щоби ніякі небезпеки і гоніння не могли спонукати нас до відречення від віри в істинного Бога.

Про Бога

Людина завжди жила з думкою про Бога. Однак унаслідок гріхопадіння Адама і Єви вона втратила справжнє уявлення про Бога, почавши ототожнювати його із грізними силами природи, небесними світилами, наділяючи божественними властивостями різноманітні предмети і тварин. У розумінні древньої людини були добрі та злі боги.

Але Бог через своїх обранців сповіщав справжнє уявлення про себе. З цих одкровенень люди дізналися, що **Бог – найвища надприродна істота**. Він має найвищий розум і волю. Він створив світ і все ньому.

Християнські читання

Бог – чистий дух. У ньому нема нічого матеріального. Він безтілесний і невидимий. Ми не можемо бачити Бога, а лише відчувати його існування розумом і серцем.

Бог – вічний. Ніколи не було такого часу, коли не було Бога, і ніколи не буде такого часу, коли Його не буде. Він був перед нами, є тепер і буде після нас.

Бог – безпричинний. Його ніхто не сотворив. Він має причину свого буття в самому собі. Він існує споконвіку, бо існування належить Йому як невід'ємна частина його природи.

Бог – всюдисущий. Ні на небі, ні на землі нема такого місця, де б не було Бога.

Бог – всезнаючий і премудрий. Він знає все, що було, що є і що буде. Він знає не тільки все, що ми робимо і говоримо, а й думаємо.

Бог – всемогутній.

Бог – найсвятіший.

Бог – досконалий і незмінний.

Бог – абсолютно самодостатній. Для Його буття Йому не потрібно нічого ні від кого; навпаки – Він сам дає всім і всьому все необхідне для існування.

Бог – всеблаженний. Він має в собі найбільше щастя і блаженство. Все добро, що ми маємо, дістаємо від нього.

Християнське розуміння Бога майстерно передав у вірші «Великий Господь» визначний український поет Богдан-Ігор Антонич (1909-1937):

На найвищій недеї гір – є Він,
На найглибшій моря дні – є Він,
На небі, гамазеї гір – є Він,
В кожній ночі, в кожному дні – є Він.

Його чути в шумі вітру та морських бурхливих пін,
Всюди, всюди є – Великий та Єдиний;
Та найбільший Він серед убогих стін
І в молитві дитини.

Коли кличеш поночі – Він є,
Коли кличеш помочі – Він є,
Коли шукаєш – Він є,
Його вже маєш, бо в тобі – є.

Він – кожній речі мелодію дає,
Він – гармонія, Він – акорд музичний,
Він – камертон, що стріть серце твоє,
Він – Звук Доконаний, Величний.

Свята Трійця

Християни вірують, що Бог один, але одночасно і триєдиний; що є три рівно божественні і різнобічні божественні особи або іпостасі – Отець, Син, Дух Святий.

Великий християнський просвітителю Кирило так пояснював сутність Святої Трійці: бачите на небі круг блискучий (сонце) і від нього йде тепло? Бог Отець, як сонячний круг, без початку і кінця. Від нього вічно народжується Син Божий, як від Сонця – світло, і як від сонця разом зі світлим промінням йде й тепло, але це не три сонця), а сонце одне на небі. Так і Свята Трійця: три лики в ній, а Бог єдиний і нероздільний.

Ніколи не було, нема і не буде ані часу, ані місця, де всі три особи Святої Трійці не були б разом. Вони спільно беруть участь у всьому. У них – одна воля, бажання, сила, мудрість, святість.

У християнській іконографії Свята Трійця зображується у вигляді трьох ангелів, які сидять за столом. Три ангели, що ні віком, ні атрибутами не відрізняються один від одного, символізують рівність та єдність трьох іпостасей Святої Трійці. Таке зображення святої Трійці називають «Трійця Старозавітна». Ця назва пов'язана із Старим Заветом Біблії, де розповідається, як до праведника Авраама прийшли три прекрасних юнаки та як Авраам разом зі своєю дружиною Сарою пригощав їх. Трійця Старозавітна стала прообразом Трійці Новозавітної. Зображення Трійці Новозавітної пов'язане із розповідями Нового Завіту Біблії. Тому кожна із осіб Святої Трійці зображується також у тому вигляді, в якому Бог являвся людям: Бог Отець – у вигляді старця, Бог Син – молодого за віком людиною, Бог дух – у подібності голуба та вогненних язиків.

Життя християн нероздільно пов'язане з вірою у Святу Трійцю. Маленьких дітей хрестять в ім'я Отця, Сина і Святого Духа. Символ віри, визнання якого вимагається від кожного християнина, складається із засвідчення віри у Святу Трійцю. Прославленням Триєдиного Бога розпочинається Божественна літургія, ним і завершуються всі богослужбові молитви.

(Далі буде)

*Спливає липень медом у ліси
варити трунок із язичьких трав.
І п'яне зілля гине від коси,
щоб розчинитись в хтивості заграє,
коли гарячі жадібні вуста
імлу ранкову смокчуть і росу,
і день новий до себе пригорта
землі нічну незайману красу.*

Олена НЕКОРА

